[2020] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 180

ਅਰਜੁਨ ਪੰਡਿਤਰਾਓ ਖਟਕੜ

v.

ਕੈਲਾਸ਼ ਕੁਸ਼ਨਰਾਓ ਗੋਰੰਟਿਆਲ ਅਤੇ ਹੋਰ।

(2017 ਦਾ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 20825-20826)

ਜੁਲਾਈ 14, 2020

[ਆਰ.ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਐਸ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ ਅਤੇ
ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਜੇ.ਜੇ.

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਐਸ.ਐਸ.3, 22ਏ, 45ਏ, 61-65, 65ਏ, 65 ਬੀ, 136 –
ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ - ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ - ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ
ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ - ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ (ਆਰਓ) ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਕੈਮਰਾ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ - ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੀਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ -
ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਰਾਸ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਆਰਓ ਦਾ ਸਬੂਤ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ - ਮਾਮਲਾ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ ਬਨਾਮ ਪੀਕੇ ਬਸ਼ੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। [2014] 11 ਐਸਸੀਆਰ 399 (ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ), ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ। ਅਵਸਥਾ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (2018) 2 ਐਸਸੀਸੀ 801 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਆਯੋਜਿਤ:
ਆਰ.ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. (ਆਪਣੇ ਲਈ, ਐਸ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ ਅਤੇ
ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਜੇ.ਜੇ.) ਜਦੋਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸ.ਐਸ.65ਏ ਅਤੇ 65ਬੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਕੋਡ ਹਨ - ਧਾਰਾ 65(4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ
ਸਬੂਤ - ਅਜਿਹੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਥਾਂ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ
ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ - ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ ਜੇ ਅਸਲ ਹੈ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਖੁਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ - ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਡੀਟੀਡੀ. 03.04.18 ਨੂੰ [2018] ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ 3 1096 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਪਰ V. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਜੇ. (ਪੂਰਕ) ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਹਨ

ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਬਣਾਉਣਾ

ਕਾਨੂੰਨ - ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 - ਐਸਐਸ 2 (ਆਈ), (ਜੇ), (ਐਲ), (ਓ), (ਆਰ) ਅਤੇ (ਟੀ) - ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 - ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ - ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1968 (ਯੂਕੇ) - ਐਸਐਸ 5, ਐਸ 6 (1) - ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1995 (ਯੂਕੇ) - ਐਸਐਸ, 9,
13 ਅਤੇ 15 (2) - ਅਪਰਾਧਕ ਕਾਨੂੰਨ.
ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 - ਧਾਰਾ 67 ਸੀ - ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਸੈਲੂਲਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਮ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਧਾਰਾ 67 (ਸੀ) ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ
ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ - ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 - ਧਾਰਾ 39, 45 ਏ ਅਤੇ 65 ਬੀ.
ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 65 ਬੀ - ਪਿੱਛੇ ਕਠੋਰਤਾ - ਕਾਰਨ
- ਆਯੋਜਿਤ: ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਜੇ. (ਪੁਰਕ) ਐਸ.65ਬੀ (1) ਹੋਰ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ

ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ - ਪਹਿਲੀ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਕਈ 'ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ' (ਐਸ.2 (ਐਲ), ਡੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲਾ 2000 ਐਕਟ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ 'ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ' (ਐਸ.2 (ਜ਼ੈਡ.ਏ.), 2000 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ) ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ - ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬਹੁਤ ਕਠੋਰਤਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ

ਐਕਟ, 2000 – .2 (), () – ਫੈਡਰਲ ਰੂਲਜ਼ ਆਫ ਐਵੀਡੈਂਸ (ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ.) - ਆਰ.ਆਰ.901, ਈ
902 – ਯੂਕੇ ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1968 – ਐਸ.5 – ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ,
1995 (ਯੂਕੇ) – ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1984 (ਯੂਕੇ) – ਸ.69 – ਯੂਥ ਜਸਟਿਸ ਐਂਡ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ, 1999 – ਸ.60 – ਕੈਨੇਡਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1985 – ਸ.31.1-31.3, 31.5 ਅਤੇ 31.6.

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਸ.65 (4) – ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਅਧੀਨ - ਜਦੋਂ
ਬੇਲੋੜਾ - ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ.

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 65ਬੀ (2) (ਏ) ਤੋਂ (ਡੀ) ਅਤੇ 65ਬੀ (4) - ਹੇਠ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ - ਧਾਰਤ: ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ 2 (ਏ) ਤੋਂ 2 (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੀ ਸੰਚਿਤ ਹਨ।
ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 65ਬੀ (1) – ਗੈਰ-ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ – ਦਾ ਮਤਲਬ - ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ।

– ;
- ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) – ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਪੜਾਅ - ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ: ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਜੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਅਪਰਾਧਕ ਕਾਨੂੰਨ - ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ - ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪੜਾਅ - ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 - ਧਾਰਾ 91, 207, 311.

ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ - "ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਨਾ" - ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸੁਭ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ - "ਕੋਈ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ "ਸਭ" ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਸੰਵਿਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ - ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 - ਸ.65 ਬੀ (4).

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4), 165 – ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਤਹਿਤ - ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ - ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਾ - ਹੋਲਡ: ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਧਾਰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2018) 2 ਐਸਸੀਸੀ 801 ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਉਪਕਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ - ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜੱਜ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 65(4) ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1908 – ਜਾਂ V – ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 – ਸ.91.

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਸ. 65ਬੀ (1) – ਕਲਪਨਾ - ਸੰਚਾਲਨ - ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਉਪ-ਸ. .65 ਦਾ (1) ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਡੀਮਿੰਗ ਦੁਆਰਾ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਲਪਨਾ - ਇਹ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਕਲਪਨਾ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ - ਜੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ.

ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 – ਧਾਰਾ 100 (1) (ਡੀ) (ਆਈ) - ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ: ਜਿੱਥੇ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਖੁਦ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੈ, ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ "ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ" ਹੋਵੇਗਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ।

ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨਾਲ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ, ਅਦਾਲਤ

ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. (ਆਪਣੇ ਲਈ, ਐਸ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ ਅਤੇ ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਜੇ.ਜੇ.)

ਧਾਰਾ 65ਏ ਅਤੇ 65 ਬੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 65ਏ ਦਾ ਸੀਮਾਂਤ ਨੋਟ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ "ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ" ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਫਿਰ ਧਾਰਾ ੬੫ ਬੀ ਲਈ ਸੀਮਾਂਤ ਨੋਟ
"ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ" ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 65ਬੀ (1) ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ
ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਛਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਆਪਟੀਕਲ ਜਾਂ ਚੁੰਬਕੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਪੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੂਲ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਹੋਰ ਸਬੂਤ, ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ

ਸੀ ਮੂਲ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਕਲਪਨਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 65ਬੀ (2) ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ
ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ, ਅਤੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਟੈਸਟ
ਸ਼ਰਤਾਂ 65 (2()) ਤੋਂ 65(2()) ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਵਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ 2 (ਏ) ਤੋਂ 2 (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ। [ਪਾਰਸ 20-22] [209--]

ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਬਿਆਨ ਵਾਲੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਕਰਣ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ,
ਸੰਬੰਧਿਤ ਡਿਵਾਈਸ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ; ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ
"ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ" ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਹੈ - ਜੋ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੈ. ਇਹ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ "ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ" ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ, "ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ
ਚੀਜ਼ਾਂ..." ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਿਰ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ "ਕੋਈ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ "ਸਭ" ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਚਿਤ ਵਜੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ.
[ਪੈਰਾ 23] [209--; 210-]

ਬੰਸੀਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਬੰਸੀਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ। ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [1962] 1 ਐਸਸੀਆਰ 33;
ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਨਾਮ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿ. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (2010) 4 ਐਸਸੀਸੀ 17 : [2010]
447 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਕਲਪਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਫਿਰ ਇੱਕ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਕਲਪਨਾ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ
"ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ਼ਬਦ "... ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਮੂਲ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ..."
ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਕ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ "ਡੀਮਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਹੁਣ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੂਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਮੂਲ, ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਗੈਰ-ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਦੀ ਡਰਿੱਲ, ਜੋ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ - ਧਾਰਾ 62 ਤੋਂ 65 ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ।
ਹਾਲਾਂਕਿ,
ਧਾਰਾ 65ਬੀ (1) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਅਸਲ" ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ - ਜੋ "ਕੰਪਿਊਟਰ" ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਸਲ "ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ" ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
"ਮੂਲ" ਦਸਤਾਵੇਜ਼। ਇਹ ਸਭ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ "ਕੰਪਿਊਟਰ" ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਮੂਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਪਹਿਲਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸਬੂਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਹੈ. (ਪਾਰਸ 30, 31) [220--; 221--]

1.4 ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65ਏ ਅਤੇ 65 ਬੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਕੋਡ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਯੋਗਤਾ ਹੈ

ਸਬੂਤ, ਜਲਦੀ ਹੀ ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਤਭੇਦ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ.

ਜ

ਵਾਬ: ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ (2005) 11 ਐਸਸੀਸੀ 600 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨਵਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪੀ.ਵੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਇਸ ਲਈ, ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਹੈ ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਫੁਟੇਜ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਪਾਰਸ 34, 35] [222-; 223--; 224--]

ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2015) 7 ਐਸਸੀਸੀ 178 : [2015] 1 ਐਸਸੀਆਰ 721 - ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਸ਼ਫੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ
ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ ਵਿਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਹੈ
- ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ - ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਮੂਲ ਤਰਕ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਉਪਕਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਧਾਰਾ 165 ਐਕਟ ਕਿਸੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਈ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੀਜ਼.
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1908 ਦੇ ਆਰਡਰ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੋ 'ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਵਿੱਚ, ਜੱਜ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਧਾਰ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਉਪਕਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜੱਜ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
(ਪਾਰਸ 39-43) [228--; 229-; 230-; 231-]

ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ

ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸੇ ਤੱਥ-ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣਾ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਮੰਗ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ,

ਅਜਿਹੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, ਸੀਪੀਸੀ ਜਾਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਫਿਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਮਨ ਭੇਜਦੀ ਹੈ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੋ ਲਾਤੀਨੀ ਮੈਕਸਿਮ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਲੈਕਸ ਨਾਨ ਕੋਗਿਟ ਐਡ ਇਮਪੋਸਿਬਿਲੀਆ ਭਾਵ ਕਾਨੂੰਨ ਅਸੰਭਵ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਅਤੇ ਨਪੁੰਸਕਤਾ ਐਕਸਕੁਸੈਟ ਲੇਗੇਮ ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਪਾਹਜਤਾ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਥਿਤ

ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 45, 49] [231--; 236--]

ਰੀ: ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣ (1974) 2 ਐਸਸੀਸੀ 33; ਚੰਦਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਝਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਵੀਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ। (1999) 8 ਐਸਸੀਸੀ

266 : [1999] 2 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 754; ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ 1

2002 (2002) 8 ਐਸਸੀਸੀ 237 : [2002] 3 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 366;

ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਸਮੀਰ ਕੁਮਾਰ ਮਹਾਸੇਠ ਅਤੇ ਹੋਰ।

(2005) 3 ਐਸਸੀਸੀ 601 : [2005] 2 ਐਸਸੀਆਰ 670 - ਭਰੋਸੇ.

ਧਾਰਾ ੬੫ ਬੀ ਉਸ ਪੜਾਅ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸ਼ੁਰਟੀਫ਼ਿਕੇਟ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਖਰਾਬ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ

ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਸ

ਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ/ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ/ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ। ਇਹ
ਬੇਸ਼ਕ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਵਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ. ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ
ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪੜਾਅ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਦੋਂ
ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ / ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਹਨ
ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 207, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ
ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ, ਅਰਥਾਤ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ, ਪਰਖ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਵੀਨਤਮ ਸਮੇਂ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ. ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ
ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ।
ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ
ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ। ਇਸ ਲਈ, ਆਮ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਨਾ ਬਦਲਣਯੋਗ ਪੱਖਪਾਤ। ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਅਭਿਆਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,
ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 91 ਜਾਂ 311 ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 165 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ।
ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਇਹ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਵੇਕ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਲੋੜ ੀਂਦੇ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਨਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ

ਕੇਸ - ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ. (ਪਾਰਸ 50, 52-54) [236-ਡੀ-ਜੀ; 237-ਈ-ਐਫ; 238-ਸੀ, ਐਫ; 239-ਏ-ਬੀ]

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਜੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿਦਵਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹਅ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ.

ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਡਿਵਾਈਸ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 'ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਹੁਦੇ' 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ 'ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ' ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ "ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਵੇ ਅਤੇ

ਵਿਸ਼ਵਾਸ" (ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਬਦ "ਅਤੇ" ਨੂੰ "ਜਾਂ" ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ

ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ). ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਰਾਹੀਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ਼ਫੀ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ "ਸਪੱਸ਼ਟ" ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਮੁਹੰਮਦ। ਅਜਿਹੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹਨ ਜੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੀਡ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰੇਗਾ ਓਟੀਓਜ਼। [ਪਾਰਸ 57-59] [243--]

ਟੇਲਰ ਬਨਾਮ ਟੇਲਰ ਵਿ. ਟੇਲਰ (1876) 1 ਸੀਐਚਡੀ 426 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ.

3. ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸ਼ਰਤਾਂ [ਭਾਵ 'ਯੂਨੀਫਾਈਡ ਐਕਸੈਸ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ' ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ

2007, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਯੂਨੀਫਾਈਡ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸਮਝੌਤਾ' ਵੀ

ਲਾਇਸੈਂਸ' ਅਤੇ 'ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ'

ਸੇਵਾ'] ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀਮਤ ਮਿਆਦ ਲਈ ਇੰਟਰਨੈਟ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਕਾਲ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਲੌਗਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ

(ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਿਰ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਰਿਕਾਰਡ - ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰੋ ਪਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ -

ਉ

ਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇੱਕ ਪੋਸਟ-ਡੇਟਿਡ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ (ਭਾਵ ਪਰਖ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ) ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਡੇਟਾ ਨੂੰ ਅਪੁਸ਼ਟੀਯੋਗ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ. ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ
ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਏ ਮੰਗ ਕੇ ਇਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੀ ਧਾਰਾ 45ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ (ਅਰਥਾਤ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਕਾਲ ਲੌਗ ਲਈ ਡੇਟਾ) ਗਾਇਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੈਲੂਲਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੀਡੀਆਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
ਸਬੰਧਤ ਮਿਆਦ ਵਾਸਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡ (ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ)
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 39) ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੀਡੀਆਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰਿਕਾਰਡ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਉਕਤ ਮਿਆਦ। ਫਿਰ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਬਚਾਅ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ◌ਾ◌ਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਂ ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ
ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਚਿਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ
ਲਾਗੂ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਾਂ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 67 ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 61, 62][244-ਏ-ਐਫ]
ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, 24.11.2017 ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ 6/2014 ਅਤੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ 9/2014
ਈ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਚੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ
ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਤਹਿਤ ਆਰਸੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ 43 ਅਤੇ 44 'ਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸਨ।
ਆਰ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ 27.09.2014 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ
08.12.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਵੰਬਰ ੨੦੧੯ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ,
ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੋਵੇਗਾ
ਕੇਸ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਪੱਖਪਾਤੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਣਾ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ "ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਾਲਣਾ" ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਉਚਿਤ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। (ਪਾਰਸ 64-66) [245-ਏ-ਜੀ;
246--]
ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ
ਇਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ, ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੈਰੇਮਬਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਰਾਜੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਮੇਸ਼ਰਾਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸ਼੍ਰੀ ਐਡਸੂਰ ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ,
ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਨਰਾਇਣ ਸ਼ਰਮਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਖੁਦ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਟਾ
ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ "ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ" ਹੋਣਗੇ, ਬਿਨਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ
ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ। ਰਾਜੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਮੇਸ਼ਰਾਮ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਹੀ ਹੈ
ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ. (ਪਾਰਸ 68, 71) [247-; 249-;
250--]

ਰਾਜੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਮੇਸ਼ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਵੰਸ਼ਮਨੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਮਾ
(2016) 10 ਐਸਸੀਸੀ 715 : [2016] 9 ਐਸਸੀਆਰ 74 - ਨਹੀਂ
ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ।

ਮਿਰਮਬਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੁਖਰੇਨ ਸ਼ਰਤ ਚੰਦਰ ਸਿੰਘ
(2017) 2 ਐਸਸੀਸੀ 487: [2016] 9 ਐਸਸੀਆਰ 687; ਦੁਰਈ
ਮੁਥੁਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਐਨ ਨਚੀਅੱਪਨ ਅਤੇ ਹੋਰ। (1973) 2 ਐਸਸੀਸੀ 45 : [1974] 1 ਐਸਸੀਆਰ 40 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ.

4. ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਦੱਸ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ:
ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ., ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ
ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ 'ਤੇ। ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 2011 ਦੇ ਐਸਐਲਪੀ ਨੰਬਰ 9431 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ 03.04.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

(2018) 5 311 ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਾ ਕਰੋ
ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ ਜੇ ਅਸਲ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਖੁਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਲੈਪਟਾਪ ਕੰਪਿਊਟਰ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਟੈਬਲੇਟ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ, ਦੁਆਰਾ
ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਸਬੰਧਤ
ਡਿਵਾਈਸ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ "ਕੰਪਿਊਟਰ" "ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ" ਜਾਂ "ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈੱਟਵਰਕ" ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਾਂ ਨੈੱਟਵਰਕ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਫਿਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਸਾਧਨ
ਅਜਿਹੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਦੇ
ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਾਲ। ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਦਾ ਆਖਰੀ ਵਾਕ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "... ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੇ ਤਹਿਤ... ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਇਹ ਹੈ
"ਸਬੂਤ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੇ ਤਹਿਤ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਐਕਟ,..." ਇਸ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਦੇ ਪੈਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ
ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਪੈਰਾ 62 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ
ਨਜਿੱਠਦੀਆਂ ਹਨ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਅਤੇ ਈ ਵਿਖੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ
ਉਚਿਤ ਪੜਾਅ। ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਦੀ
ਧਾਰਾ 67 ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਡਾਟਾ
ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ।

ਉਚਿਤ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਧਾਰਾ 67 ਸੀ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ
ਸ਼ਾਮਲ ਡੇਟਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ, ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਲੜੀ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਸਟੈਂਪਿੰਗ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ
ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਨਿਯਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਿਆਦ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ
ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੈਟਾ ਡੇਟਾ ਦੀ ਸੰਭਾਲ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ,
ਅਪ੍ਰੈਲ, 2016 ਵਿੱਚ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੁਆਰਾ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ
ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਨਿਯਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 72] [250--;
251--]

ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2018) 2 ਐਸਸੀਸੀ 801; ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2018) 5 ਐਸਸੀਸੀ 311: [2018] 3 ਐਸਸੀਆਰ 1096; .
ਰਾਮਾਜਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜਮ ਵੀ. ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ (2016) ਸੀਆਰਐਲ ਐਲਜੇ 1542 - ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ.

ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ.ਵੀ. ਵੀ. ਪੀ.ਕੇ. ਬਸ਼ੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰ। (2014) 10 ਐਸਸੀਸੀ 473: [2014] 11 ਐਸਸੀਆਰ 399 - ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ.

ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜ 2015 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਡੇਲ 13647; ਪਾਰਸ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਪਾਰਸ ਜੈਨ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ 2015 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਰਾਜ 8331 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।
ਕੋਚੀਨ ਸਟੇਟ ਪਾਵਰ ਐਂਡ ਲਾਈਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ [1965] 3 ਐਸਸੀਆਰ 187; ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ ਵੀ.
ਤਾਰਾਪਦਾ ਡੇ ਅਤੇ ਹੋਰ। (1987) 4 ਐਸਸੀਸੀ 398: [1988] 1 ਐਸਸੀਆਰ 118; ਖੇਮਕਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੀਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਭੌਮਿਕ ਅਤੇ ਏ.ਐਨ.ਆਰ. (1987) 2 ਐਸਸੀਸੀ 401; ਹੀਰਾ ਟਿਕੂ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਟੀ., ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ. (2004) 6 ਐਸਸੀਸੀ 765 : [2004] 1 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 65; ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਆਰ. ਹੀਰੇਮਥ
(2019) 7 ਐਸਸੀਸੀ 515: [2019] 8 ਐਸਸੀਆਰ 713; ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਨਾਰਾਇਣ
ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਦੇਵ ਚੰਦਰ [1955] 1 ਐਸਸੀਆਰ 509 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਏ.ਐਨ.ਆਰ. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਏ.ਐਨ.ਆਰ. (2017) 8 ਐਸਸੀਸੀ 518: [2017] 8 ਐਸਸੀਆਰ 177; ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ
(2005) 11 ਐਸਸੀਸੀ 600 : [2005] 2 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 79; ਤੁਕਾਰਾਮ
ਐਸ ਦਿਘੋਲੇ ਬਨਾਮ ਮਾਨਿਕਰਾਓ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਕੋਕਾਟੇ (2010) 4 ਐਸਸੀਸੀ
329 : [2010] 2 396; ਕੇਂਦਰੀ ਬਿਊਰੋ ਆਫ਼
ਜਾਂਚ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ. ਪਾਈ (2002) 5 82: [2002] 2
889; ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਧਰਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ (1995) ਸੁਪ (1) ਐਸਸੀਸੀ 422 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਜੇ. (ਪੂਰਕ)

ਧਾਰਾ 65ਬੀ (1), ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872
ਹੋਰ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਧਾਰਾ 65 ਏ ਅਤੇ 65 ਬੀ, ਜੇ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ. ਧਾਰਾ 65ਏ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ, ਪਰ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ

ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ ਲਈ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ

ਨ

ਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਪਹਿਲੀ ਜਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਵੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੋੜਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਜੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਦੁਆਰਾ ਪਲੇਸਮੈਂਟ,
ਪ੍ਰਹਿਲ੍ਹੀ ਜਾਂ ਸ਼ੁਰੂਹੱਦੀ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਕਈ 'ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ' (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)
ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਐਲ), ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ' (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਜ਼) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਵੱਖਰਾ ਹੈ।
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਜਾਂ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਪਿੱਛੇ ਬਹੁਤ ਕਠੋਰਤਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ

ਸੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ, ਜੋ ਕਿ ਪੈਂਡੂਲਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੂਲਰਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਰਾਏ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 10, 11] [254--]

ਇਹ ਤੱਥ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ, ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।
ਸਬੂਤ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਅਯੋਗ ਸਨ
ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਤੋਂ ਅਸਲ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਸ਼ੋਅ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ
ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ ਢਾਲ ਲਿਆ, ਉਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ
ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਨਾਲਾਗ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੇਖਣ ਅਤੇ / ਜਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਜੋ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਨਾਲਾਗ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਡਿਜੀਟਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ, ਐਨਾਲਾਗ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅੰਤਰਾਲ 'ਤੇ ਨਮੂਨਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨੰਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਡਿਜੀਟਲ ਡਿਵਾਈਸ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਲਈ, ਕੀ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ,
ਜੋ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੋਲਟੇਜ ਤਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।
ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਪਰ ਸਾਈਬਰ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤਤਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ
ਪੁਲਾੜ ਨੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਡਿਗਰੀ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਜਬ ਚੰਗੇ ਹੱਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ. (ਪਾਰਸ 12, 13, 17 ਅਤੇ 22) [254--; 255--; 257-; 258-]

1.3 ਸਿੱਟਾ-

ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65ਬੀ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। 20 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 2000 ਦੇ ਐਕਟ 21 ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਨਿਆਂਇਕ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ 15 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਤੋਂ ਅਨਵਰ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਹੱਦ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਤੱਕ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪੀ.ਵੀ. ਤੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ ਤੋਂ ਸੋਨੂੰ ਤੋਂ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਤੱਕ। [ਪੈਰਾ 46] [282--]

ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ (2005) 11 ਐਸਸੀਸੀ 600: [2005] 2 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 79; ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਵੀ. ਵੀ. ਪੀ.ਕੇ. ਬਸ਼ੀਰ,
(2014) 10 ਐਸਸੀਸੀ 473: [2014] 11 ਐਸਸੀਆਰ 399; ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ
ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ (2015) 7 ਐਸਸੀਸੀ 178: [2015] 1 ਐਸਸੀਆਰ 721;
ਸੋਨੂੰ ਬਨਾਮ ਸੋਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (2017) 8 ਐਸਸੀਸੀ 570: [2017] 8 ਐਸਸੀਆਰ 151; ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਹਿਮਾਚਲ ਰਾਜ
ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (2018) 2 ਐਸਸੀਸੀ 801 : ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਅਵਸਥਾ
ਪੰਜਾਬ [1964] 4 ਐਸਸੀਆਰ 753; ਯੂਸਫਫਲੀ ਇਸਮਾਈਲ ਨਸਹਿਮਤ ਬਨਾਮ . ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [1967] 3 ਐਸਸੀਆਰ 720; ਐਨ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਰੈਡੀ ਬਨਾਮ ਵੀ ਵੀ ਗਿਰੀ ਏਆਈਆਰ 1972 ਐਸਸੀ 1162; ਆਰ.ਐਮ. ਮਲਕਾਨੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਏਆਈਆਰ 1973 ਐਸਸੀ 157 : [1973] 2 ਐਸਸੀਆਰ
417; ਜ਼ਿਆਉਦੀਨ ਬੁਰਹਾਨੁੱਦੀਨ ਬੁਖਾਰੀ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਿਜਮੋਹਨ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਿਰਾ (1976) 2 ਐਸਸੀਸੀ 17 : [1975] ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ
281; ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕਰਨਲ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਏਆਈਆਰ 1986 ਐਸਸੀ 3 : [1985] ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 399; ਤੁਕਾਰਾਮ ਐਸ ਦਿਘੋਲੇ ਬਨਾਮ ਮਾਨਿਕਰਾਓ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਕੋਕਾਟੇ (2010) 4 ਐਸਸੀਸੀ 329: [2010] 2
396 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੈਰੀ ਪਾਰਕਰ ਬਨਾਮ ਹੈਰੀ ਪਾਰਕਰ ਵੀ. ਮੇਸਨ [1940] 2 ਕੇਬੀ 590; ਆਰ. ਵੀ. ਬੁਰ
ਅਤੇ ਸੁਲੀਵਾਨ [1956] ਕ੍ਰਿਮ ਐਲਆਰ 442; ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਲਾਵਰੀ
ਐਡਵੋਕੇਟ [1960] ਕ੍ਰਿਮ ਐਲਆਰ 566; ਆਰ. ਵੀ. ਮਿੱਲਜ਼
[1962] 3 ਸਾਰੇ ਈਆਰ 298; ਆਰ. ਵੀ. ਮਕਸੂਦ ਅਲੀ [1965] 2 ਆਲ ਈ.ਆਰ.
464; ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਸਪੋਰੋ ਮਾਰੂ ਮੈਸਰਜ਼ (ਮਾਲਕ)
v. ਸਟੀਮ ਟੈਂਕਰ ਸਟੈਚਿਊਟ ਆਫ ਲਿਬਰਟੀ (ਮਾਲਕ) [1968] 2 ਸਾਰੇ ਈਆਰ 195; ਆਰ. ਵੀ. ਪੈਟੀਗ੍ਰੇਵ [1980] 71 ਕਰੋੜ ਐਪ. ਆਰ. 39;
ਕੈਸਲ ਬਨਾਮ ਕੈਸਲ ਵੀ. ਕਰਾਸ [1984] 1 ਡਬਲਯੂਐਲਆਰ 1372; ਰੌਬਸਨ ਮਿਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਰਿਚਰਡਸ [1991] ਕ੍ਰਿਮ ਐਲਆਰ 360; ਲੋਰੇਨ
ਮਾਰਕਲ ਅਮਰੀਕਨ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ, 241, ਐਫਆਰਡੀ 534 (2007)
- ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

ਆਰ.ਐਫ. ਨਰੀਮਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੇ. (ਆਪਣੇ ਲਈ, ਐਸ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ ਅਤੇ ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਜੇ.ਜੇ.)

[2014]	**11 SCR 399**	**ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 2**
(2018)	**2 SCC 801**	**ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 2**
[2018]	**3 SCR 1096**	**ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 9**
[2015]	**1 SCR 721**	**ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 9**
[1962]	**1 SCR 33**	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 23**
[2010]	**2 SCR 447**	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 23**
[2017]	**8 SCR 177**	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 33**
[2005]	**2 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 79**	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 35**
[2010]	**2 SCR 396**	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 37**
(1974)	**2 SCC 33**	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 45**
[1999]	**2 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 754**	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 45**
[2002]	**3 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 366**	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 45**
[2005]	**2 SCR 670**	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 45**
[1965]	**3 SCR 187**	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 46**
[1988]	**1 SCR 118**	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 47**
(1987)	**2 SCC 401**	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 48**
[2004]	**1 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 65**	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 49**
[2019]	**8 SCR 713**	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 51**
[2002]	**2 SCR 889**	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 53**
[2016]	**9 SCR 74**	**ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ**	**ਪੈਰਾ 69**

ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੇ. (ਪੂਰਕ)

[1964] 4 SCR 753	**ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਨੂੰ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 17**
[1967] 3 SCR 720	**ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਨੂੰ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 17**
[1973] 2 SCR 417	**ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਨੂੰ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 17**
[1975] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 281	**ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਨੂੰ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 17**
[1985] ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 399	**ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਨੂੰ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 17**
[2010] 2 SCR 396	**ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਨੂੰ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 17**
[2005] 2 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.	**ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਨੂੰ**	**ਪੈਰਾ 46**

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 20825-2017 ਦਾ 20826.

ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 24.11.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 2014 ਦੇ 6 ਅਤੇ 2014 ਦੇ 9.

ਨਾਲ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2407 ਅਤੇ 2018 ਦਾ 3696.

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ, ਪ੍ਰਵੀਨ ਐਮ ਸ਼ਾਹ, ਸਰ ਏਡੀਵੀਐਸ, ਰਵਿੰਦਰ ਕੇਸ਼ਵਰਾਓ ਅਡਸੁਰੇ, ਹਰੀਭਾਊ ਦਾਮੋਦਰ ਜ਼ੋਲ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਅਰਵਿੰਦ ਭੋਸਲੇ,
ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਰਮਾਕਾਂਤ ਕਟਨੇਸ਼ਵਰਕਰ, ਏਆਈਟੀ ਬਬਨਰਾਓ ਕੇਲ, ਸਾਗਰ ਨੰ.
ਅਡਗਾਓਂਕਰ, ਆਦਿੱਤਿਆ ਸਿੱਕੀ, ਜਕਲਵਾਰ, ਗਗਨਦੀਪ ਸ਼ਰਮਾ, ਗੌਤਮ ਤਾਲੁਕਦਾਰ, ਵਿਕਾਸ ਉਪਾਧਿਆਏ, ਅਸ਼ਵਿਨ ਕੁਮਾਰ ਨਾਇਰ, ਏਡੀਵੀਐਸ। ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ

ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.

2017 ਦੇ ਸੀਏ ਨੰਬਰ 20825-20826 ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਲਈ 2019 ਦੇ ਆਈਏ ਨੰਬਰ 134044 ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇਸ

ਮਿਤੀ 26.07.2019, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ
ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ("ਸਬੂਤ ਐਕਟ") ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ। ਹਵਾਲਾ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ, ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਤੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ. ਪੀ.ਕੇ.
ਬਸ਼ੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰ। (2014) 10 ਐਸਸੀਸੀ 473 (ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ
ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਕਿ 2011 ਦੇ ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀਆਰਐਲ) ਨੰਬਰ 9431 ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਿਮਾਚਲ ਰਾਜ
ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (2018) 2 ਐਸਸੀਸੀ 801 ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ।

ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2017 ਦੀਆਂ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲਾਂ 20825-20826 ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

ਮੌਜੂਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ
ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 80 ਅਤੇ 81 ਤਹਿਤ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਜੁਨ ਪੰਡਿਤਰਾਓ ਖੋਟਕਰ (ਜੋ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ [ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ] ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।
101 ਤੋਂ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ "ਆਰਸੀ" ਵਜੋਂ-
ਜਾਲਨਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ) ਨਵੰਬਰ, 2014 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਲਈ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ। 2014 ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 6 ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ
ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਉਮੀਦਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਕਿਸ਼ਨਰਾਓ
ਗੋਰੰਤਿਆਲ, ਜਦੋਂ ਕਿ 2014 ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ
ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਜੇ ਚੌਧਰੀ, ਜੋ ਕਿ ਉਕਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੋਟਰ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ
ਹਲਕਾ। ਆਰਸੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਫਰਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ, ਭਾਵ 296 ਵੋਟਾਂ- ਆਰਸੀ ਨੂੰ 45,078 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਕਿਸ਼ਨਰਾਓ ਗੋਰੰਤਿਆਲ ਨੂੰ 44,782 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸੈੱਟਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਆਰ.ਸੀ. ਮੌਜੂਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸੈੱਟ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਾਰ ਸੈੱਟ,
ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ' ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੁਥਾ, (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)
"ਆਰਓ" ਵਜੋਂ, ਆਰਸੀ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਆਰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 43 ਅਤੇ 44 ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ - ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
27.09.2014 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਰ.ਸੀ.

ਅਜਿਹੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਵੀਡੀਓ-ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਆਰਓ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੋਵੇਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ. ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ
ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ, ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਸਿਰਫ ਦੁਪਹਿਰ 3.53 ਵਜੇ (ਭਾਵ ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨਾ
ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਸ਼੍ਰੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਕਿਸ਼ਨਰਾਓ ਗੋਰੰਤਿਆਲ ਨੇ 28.09.2014 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11.00 ਵਜੇ ਆਰਓ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਆਰਓ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਰੱਦ ਕਰੇ
ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਉਸੇ ਦਿਨ ਆਰਓ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 16.03.2016 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਲਕੇ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵੀਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ 'ਜ਼ਰੂਰੀ' ਦੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ
ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ'।
ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ
ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸੀ.ਡੀਜ਼/ਵੀ.ਸੀ.ਡੀਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ

ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਤੀ 26.9.2014 ਅਤੇ 27.9.2014 ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੀਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਡੀਆਂ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

/- /-
ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਡਾ. ਸਹਾਇਕ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਹਨ
101 ਜਾਲਨਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਲਕਾ/ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਜਾਲਨਾ" 101 ਜਾਲਨਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ
ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ/ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਜਾਲਨਾ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀ.ਡੀ./ਵੀ.ਸੀ.ਡੀਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਟ੍ਰਾਂਸਕ੍ਰਿਪਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ
ਖੁਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਨੰਬਰ 6 ਅਤੇ 7 (ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਇਸਦੇ ਜਵਾਬ)
ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ, ਅਤੇ 24.11.2017 ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"ਮੁੱਦੇ	ਨਤੀਜੇ
ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਸੀਨੀਅਰ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹਨ। 43 ਅਤੇ 44 ਨੂੰ 27/09/2014 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ/ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?	ਹਾਂ-ਪੱਖੀ। (ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਸੀਨੀਅਰ ਨੰਬਰ 43 ਅਤੇ 44 ਨੂੰ ਆਰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 27.9.2014 ਨੂੰ.)
ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ/ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਲ ਫਾਰਮ ਏ ਅਤੇ ਬੀ 27/09/2014 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ . ਵਿਖੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। 44 ?	ਹਾਂ-ਪੱਖੀ। (, ਫਾਰਮ ਸਨ 27.9.2014 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)"

ਮੁੱਦੇ 6 ਅਤੇ 7 ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ:
"60. ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ
ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 6/2014
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ
ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੁਥਾ ਦੁਆਰਾ ਦਫਤਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ,
ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ, ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਇੰਚਾਰਜ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ

ਈ ਨੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ
ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ
ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੇਣਾ, ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ
ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਲੰਗੜੇ ਬਹਾਨੇ ਦੇ ਕੇ ਕਾਪੀਆਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਸੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ
ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਬਲਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੱਠਜੋੜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ
ਕਿ ਜਿਸ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੋਂ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ
ਕੀਤਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ 'ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਓ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੀ
ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 43 ਅਤੇ 44 ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਏ, ਬੀ ਫਾਰਮ ਹਨ, ਆਰਸੀ ਦੁਆਰਾ 27.9.2014 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ
3.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਰਓ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ
ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਰਸੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ
ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ
ਉਪਰੋਕਤ ਵੀਸੀਡੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 1 ਤੋਂ 6 ਵਜੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ

ਅਦਾਲਤ ਨੇ 11.7.2017 ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀਸੀਡੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਐਕਸਐਚਐਸ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। 70 ਤੋਂ 75. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵੀਸੀਡੀ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹਨ।

8. ਫਿਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਏ ਅਤੇ 65-ਬੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 65 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਡੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ। ਇਹ ਲੱਭਣਾ ਕਿ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ (4) ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੋਣ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਰਓ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ:

"69. ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੁਥਾ ਦੀ ਉਲਟ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਫਤਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵੀਡੀਓ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ। ਉਹ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵੀਡੀਓ ਕੈਮਰੇ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ
ਉਪਰੋਕਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਦਫਤਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵੀਸੀਡੀ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਜੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ,

ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਗਜ਼ਟ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੀਸੀਆਰ ਪਲੇਅਰ ਆਦਿ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੇਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਵੀਸੀਡੀ ਨੂੰ ਇਸ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ (4) ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ
ਐਕਟ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੇ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ (4) ਪਰ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ

ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੁਥਾ ਦੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਹੁੰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਹਨ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ (4) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਬੂਤ ਸਿਰਫ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ 'ਤੇ ਹੈ

ਆਰ.ਓ. ਵਰਗੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਹੁਦੇ ਦੁਆਰਾ। ਉਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ
ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਉਪਰੋਕਤ ਬੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ
ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਤਹਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ "ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਲਣਾ" ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਸੀ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੀ.ਡੀ./ਵੀ.ਸੀ.ਡੀ. ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸਨ
ਇਹ ਸਬੂਤ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਸੀ
ਆਰ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਆਰਸੀ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਰਵਿੰਦਰ ਅਡਸੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਮਾਮਲਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਡੀ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਸੀਡੀ / ਵੀਸੀਡੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਪੂਰਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ ਅਤੇ ਏਐਨਆਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2015) 7 ਐਸਸੀਸੀ 178, ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਜਾਂ ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ
ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ
ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਉਲਟ, ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ 03.04.2018 ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ (2018) 5 ਐਸਸੀਸੀ 311 ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ, ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੇ. ਰਾਮਾਜਮ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ (2016) ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.
ਐਲਜੇ 1542, ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਬੂਤ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ "ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਾਲਣਾ" ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਧਾਂਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ, ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਰਓ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੀਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੀ ਅਸਲ ਸੀਡੀ/ਵੀਸੀਡੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਮਿਤੀ 16.08.2016 ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਆਰ.ਓ. ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਹਾਇਕ ਆਰ.ਓ. ਨੂੰ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਈ। 'ਤੇ ਇੱਕ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ 14.09.2016, ਕਿ ਇਹ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ
ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, 26.07.2017 ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮੁਵੱਕਲ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਤਹਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ 31.07.2017 ਅਤੇ 02.08.2017 ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਦਾ ਗਾਹਕ
ਡੀ ਨੇ 26.08.2017 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਲ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਨਿਊ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।
ਦਿੱਲੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ,
ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲਾ ਆਰਓ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਰੋੜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਈ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ
ਆਰ.ਓ. ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ
- ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ
ਸੀ.ਡੀ./ਵੀ.ਸੀ.ਡੀ. - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਰਸੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਸੀ
ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਸਿੱਧੇ ਆਰਓ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 2.20 ਵਜੇ (ਭਾਵ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ) ਭੇਜੇ ਜਾਣ।
ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਸਬੂਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਆਰਓ ਦੁਆਰਾ ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ
ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਝੂਠ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ
ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ.
ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਸੀ
ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਉੱਚਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ
ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ।
ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਕਾਸ ਉਪਾਧਿਆਏ, ਇੰਟਰਵੇਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ,
ਸਾਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਉਸ ਪੜਾਅ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਤਹਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੀ ਡੀ ਤੋਂ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਵਿ. ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਟੇਟ 2015 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਡੇਲ 13647, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੈ
ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਪਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜੱਜ ਕੋਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਪਈ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ
ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 65ਏ ਅਤੇ 65ਬੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਕੋਡ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਅਤੇ 65 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ "ਸਾਮਾਨ" ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 65ਏ ਅਤੇ 65ਬੀ ਦੀ ਡਰਿੱਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਜਾਂ
ਅੱਖਰਾਂ, ਅੰਕੜਿਆਂ ਜਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਦਾਰਥ 'ਤੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,
ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ
ਜਿਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਵਿੱਚ ਇੱਕ "ਸਬੂਤ" ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਸਬੂਤ। "ਸਬੂਤ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ- (1) ਉਹ ਸਾਰੇ ਬਿਆਨ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ;

ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

(2) ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ,
ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ; ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਇਹ ਵੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ "ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨਾ" ਅਥਾਰਟੀ", "ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਖਤ", "ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਖਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ",
"ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਫਾਰਮ", "ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ", "ਜਾਣਕਾਰੀ", "ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ", "ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਡਿਜੀਟਲ ਦਸਤਖਤ" ਅਤੇ "ਗਾਹਕ" ਦੇ ਅਰਥ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

14. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22-ਏ, ਜੋ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਖਿਕ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ
ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ:

"22. ਜਦੋਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਰੇ ਮੌਖਿਕ ਦਾਖਲਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। - ਇਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਰੇ ਮੌਖਿਕ ਦਾਖਲੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਢੁਕਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਦੇ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45ਏ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਪਰੀਖਕ ਦੀ ਰਾਏ 'ਤੇ, ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:

"45. ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀ ਰਾਏ।— ਕਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਸਰੋਤ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਜਾਂ ਡਿਜੀਟਲ ਰੂਪ, ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 (2000 ਦਾ 21) ਦੀ ਧਾਰਾ 79ਏ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਪਰੀਖਕ ਦੀ ਰਾਏ, ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ
ਤੱਥ।
ਵਿਆਖਿਆ:- ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਮਕਸਦਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਇੱਕ ਪਰੀਖਕ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਮਾਹਰ ਹੋਣਗੇ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਏ ਅਤੇ 65-ਬੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"65. ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਇ

ਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ— ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

"65. (1) ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਛਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਆਪਟੀਕਲ ਜਾਂ ਚੁੰਬਕੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਕਾਪੀ ਕੀਤੀ ਗਈ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ
ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਣਗੇ
ਜਾਂ ਮੂਲ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ, ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਜੋਂ
ਮੂਲ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ:

ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੋਣਾ;

ਉਪਰੋਕਤ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਕਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਫੀਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ;

ਉਪਰੋਕਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਪਦਾਰਥਕ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ, ਕੰਪਿਊਟਰ
ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ, ਜੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ
ਜੋ ਇਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਮਿਆਦ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸੰਚਾਲਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰੇ; ਅਤੇ

ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੁਬਾਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਫੀਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਉਪਰੋਕਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਕੋਰਸ.

ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ, ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ
ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ
ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ-

(ਓ) ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਦੁਆਰਾ; ਜਾਂ

ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ; ਜਾਂ

ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਮੇਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ; ਜਾਂ
ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਉਹ ਮਿਆਦ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸੁਮੇਲਾਂ ਦੀ,

ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਹੋਣਗੇ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਜੋਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਭਾਵ, -
ਬਿਆਨ ਵਾਲੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

ਉਸ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣਾ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ
ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

() ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ,

ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਡਿਵਾਈਸ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ
ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ (ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ
ਉਚਿਤ) ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ.
(5) ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ,

ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਉਚਿਤ ਉਪਕਰਣ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ (ਮਨੁੱਖੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ) ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ; —

ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਉਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਮਕਸਦਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਮਕਸਦਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਜੇ ਉਸ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ;
ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ (ਮਨੁੱਖੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ) ਕਿਸੇ ਉਚਿਤ ਉਪਕਰਣ ਦੁਆਰਾ।

ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ[ਸੋਧੋ] - ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ
ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
ਗਣਨਾ, ਤੁਲਨਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ
ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ।

ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਢੁਕਵੀਆਂ ਹਨ:

"() "ਕੰਪਿਊਟਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ, ਚੁੰਬਕੀ, ਆਪਟੀਕਲ ਜਾਂ ਹੋਰ
ਹਾਈ-ਸਪੀਡ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਡਿਵਾਈਸ ਜਾਂ ਸਿਸਟਮ ਜੋ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ, ਚੁੰਬਕੀ ਜਾਂ ਆਪਟੀਕਲ ਪ੍ਰੇਰਣਾਵਾਂ ਦੀ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਦੁਆਰਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ, ਗਣਿਤ ਅਤੇ ਮੈਮੋਰੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਇਨਪੁਟ, ਆਉਟਪੁੱਟ, ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ, ਸਟੋਰੇਜ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾੱਫਟਵੇਅਰ ਜਾਂ ਸੰਚਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
ਉਹ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈਟਵਰਕ;"

"(ਜ) "ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈਟਵਰਕ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਜਾਂ ਸੰਚਾਰ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ-ਕਨੈਕਸ਼ਨ- () ਸੈਟੇਲਾਈਟ, ਮਾਈਕ੍ਰੋਵੇਵ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਲਾਈਨ, ਤਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ,
ਵਾਇਰਲੈੱਸ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੰਚਾਰ ਮੀਡੀਆ; ਅਤੇ () ਟੂਰੁਮੀਨਲ ਜਾਂ ਏ
ਕੰਪਲੈਕਸ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ
ਸੰਚਾਰ ਉਪਕਰਣ ਚਾਹੇ ਅੰਤਰ-ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਨਿਰੰਤਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ; "

"() "ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਡਿਵਾਈਸ ਜਾਂ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ,
ਇਨਪੁਟ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਸਹਾਇਤਾ ਉਪਕਰਣਾਂ ਸਮੇਤ ਅਤੇ ਕੈਲਕੂਲੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ
ਜੋ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ
ਬਾਹਰੀ ਫਾਈਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਇਨਪੁਟ ਡੇਟਾ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਡੇਟਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਤਰਕ, ਗਣਿਤ, ਡਾਟਾ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸੰਚਾਰ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ;

"(ਓ) "ਡੇਟਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਗਿਆਨ, ਤੱਥਾਂ, ਸੰਕਲਪਾਂ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਜੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰਸਮੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈੱਟਵਰਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਸਮੇਤ). ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਚੁੰਬਕੀ ਜਾਂ ਆਪਟੀਕਲ ਸਟੋਰੇਜ ਮੀਡੀਆ, ਪੰਚ ਕੀਤੇ ਕਾਰਡ, ਪੰਚ ਕੀਤੇ ਟੇਪ) ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਮੋਰੀ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਿਊਟਰ;"

"() "ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰੂਪ", ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਮੀਡੀਆ, ਚੁੰਬਕੀ, ਚੁੰਬਕੀ, ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ, ਭੇਜੀ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ,
ਆਪਟੀਕਲ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਮੈਮੋਰੀ, ਮਾਈਕਰੋ ਫਿਲਮ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਮਾਈਕਰੋ ਫਿਚ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਿਵਾਈਸ;"

"(ਟ) "ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਡਾਟਾ, ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਡਾਟਾ, ਚਿੱਤਰ ਜਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਮਾਈਕਰੋ ਫਿਲਮ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਮਾਈਕਰੋ ਫਿਚ;"

18. ਧਾਰਾ 65ਏ ਅਤੇ 65ਬੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਆਇ 5 ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ" ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61 ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਜਾਂ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਲਈ ਖੁਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਦਾਲਤ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 63 ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 64 ਫਿਰ ਇਹ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ
ਨੂੰ "ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਸ਼ਰਤ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ..." ਬਾਰੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 65 ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ "ਹੋਂਦ" ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ "ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ" ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ "ਸਮੱਗਰੀ" ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 65ਏ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ "ਸਮੱਗਰੀ" ਨੂੰ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਧਾਰਾ 65 ਬੀ। ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ "ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ" ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ "ਹੋਂਦ" ਅਤੇ "ਸਮੱਗਰੀ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਗਾਊਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਆਓ ਧਾਰਾ ੬੫ ਏ ਅਤੇ ੬੫ ਬੀ 'ਤੇ ਨੇੜਿਓਂ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 65ਏ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦਾ ਏ ਅਤੇ ਫ਼ 5 ਬੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 65ਏ ਦਾ ਸੀਮਾਂਤ ਨੋਟ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ "ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ" ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਧਾਰਾ ਫ਼ 5 ਬੀ ਦਾ ਸੀਮਾਂਤ ਨੋਟ ਫਿਰ "ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ" ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 65ਬੀ (1) ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ
ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਛਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਆਪਟੀਕਲ ਜਾਂ ਚੁੰਬਕੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਕਾਪੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਅਤੇ ਸੀ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ, ਮੂਲ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ
ਮੂਲ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 65ਬੀ (2) ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਟੈਸਟ
ਸ਼ਰਤਾਂ 65 (2()) ਤੋਂ 65(2()) ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਵਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ 2 (ਏ) ਤੋਂ 2 (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਬਿਆਨ ਵਾਲੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਕਰਣ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕਿ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਸੰਬੰਧਿਤ ਡਿਵਾਈਸ; ਜਾਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ "ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ" ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਹੈ - ਜੋ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ "ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ" ਦੱਸਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਥੇ, "ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ
ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ..." ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਭ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਇਹ
ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ "ਕੋਈ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ "ਸਭ" ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਬੰਸੀਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇਖੋ
5. ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1962) 1 ਐਸਸੀਆਰ 331 ਅਤੇ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਨਾਮ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੂਨੀਅਨ

---

[1] "3. ਪਹਿਲੀ ਦਲੀਲ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ "ਕੋਈ ਵੀ" ਸ਼ਬਦ ਹੈ
76 ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ "ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰਧਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ"। ਇਹ ਸਵਾਲ

ਭਾਰਤ (2010) 4 ਐਸਸੀਸੀ 172. ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਚਿਤ ਵਜੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ.

ਹੁਣ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ ੬੫ ਬੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਧਾਰਾ 65ਏ ਅਤੇ 65 ਬੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।
ਸਬੂਤ ਐਕਟ, ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ:

"14. ਧਾਰਾ 59 ਅਤੇ 65-ਏ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਪੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਆਪਟੀਕਲ ਜਾਂ ਚੁੰਬਕੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?
ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਮੂਲ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਰਥਾਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਧਾਰਾ 65 ਅਧੀਨ ਚਾਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ-
(2)। ਧਾਰਾ 65 ਅਧੀਨ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ-
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਬੀ (2):

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 76 ਵਿੱਚ "ਕੋਈ ਇੱਕ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ 1959 ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 98 ਤੋਂ 106 (ਜ਼ੀਫ਼ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਫ਼ ਮਾਈਨਜ਼, ਆਦਿ) ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਕੋਈ ਵੀ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉੱਥੇ "ਹਰ ਇੱਕ" ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਧਾਰਾ 76 ਦੇ ਤਹਿਤ ਖਾਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸ਼ੇਅਰਧਾਰਕ ਅਤੇ ਖਾਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਜਨਤਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

[2] "70. ਬੀ.ਆਰ. ਗੁਪਤਾ-1 (ਬਾਲਕ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1987 ਡੇਲ 239) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ 1 ਵਿੱਚ "ਕੋਈ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਟੇਅ ਆਰਡਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਧਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਆਦੇਸ਼ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰਕ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸੇ ਉੱਪਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਇਹ ਵਾਜਬ, ਢੁਕਵਾਂ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੈ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਦੀ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੈ;

ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ
ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀ
ਉਪਰੋਕਤ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਫੀਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ;

ਉਪਰੋਕਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਪਦਾਰਥਕ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ
ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਬ੍ਰੇਕ ਜਾਂ ਬ੍ਰੇਕ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ
ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ; ਅਤੇ

ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਰੋਕਤ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਫੀਡ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਜਨਨ ਜਾਂ ਉਤਪਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ:

ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜੋ ਬਿਆਨ ਵਾਲੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ;
ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੱਸੀਆਂ ਲਾਗੂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਵੇ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਡਿਵਾਈਸ।

ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸਦੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ, ਕੰਪੈਕਟ ਡਿਸਕ (ਸੀਡੀ), ਵੀਡੀਓ ਕੰਪੈਕਟ ਡਿਸਕ (ਵੀਸੀਡੀ), ਪੈਨ ਡਰਾਈਵ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਿਆਨ ਹੈ

ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਛੇੜਛਾੜ, ਤਬਦੀਲੀ, ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,
ਅਜਿਹੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸਾਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਧਾਰਾ 45-ਏ - ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀ ਰਾਏ।
ਜੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਤਹਿਤ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ।

ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਸਬੂਤ ਆਈਟੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਏ ਦਾ ਕੈਪਸ਼ਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 59 ਅਤੇ 65-ਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਕੋਡ ਹੈ। ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਧਾਰਾ 63 ਅਤੇ 65 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਝੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਬੈਂਚ
ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ਼ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ
ਸੈੱਲਫੋਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਲਾਂ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਇਹ ਪੈਰਾ 150 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:
(ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 714)

"150. ਧਾਰਾ 63 ਅਨੁਸਾਰ "ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਤੇ
ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, 'ਮਕੈਨੀਕਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੂਲ ਤੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦਾ ਬੀਮਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ
ਕਾਪੀ ਦੀ, ਅਤੇ ਕਾਪੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 65 ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਸਲੀ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ
ਕਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸਰਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਹੈ
ਪੈਰਾ 276 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਮਕੈਨੀਕਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ / ਸਰਵਰਾਂ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ
ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਜ਼ਾਂ ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਨਿੱਜੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰੋ.
ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ
65-ਬੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 63 ਅਤੇ
65. ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਿ
ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਭਾਵੇਂ
ਕਾਨੂੰਨ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 63 ਅਤੇ 65 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸ

ਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਡੀ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੋ ਕਿ ਹੈ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ,
ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ 63 ਅਤੇ 65।

ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ੬੩ ਅਤੇ ਧਾਰਾ ੬੫ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ। ਜਨਰਲੀਆ ਸਪੈਸ਼ਲਬੱਸ ਨਾਨ ਹੰਕਾਰੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ. ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾ 59 ਅਤੇ 65-ਏ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 63 ਅਤੇ 65 ਦੀ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਤਰੀਕਾ; ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
65- ਅਤੇ 65-. ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਬਿਆਨ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ
ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਰਾਹੀਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ

ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਤਹਿਤ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੀਡੀ, ਵੀਸੀਡੀ, ਚਿਪ ਆਦਿ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਉਸ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਹੈ
ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ।
ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਡੀ, ਐਕਸਟੀਐਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀ-4, ਪੀ-8, ਪੀ-9, ਪੀ-10, ਪੀ-12, ਪੀ-13, ਪੀ-15, ਪੀ-20 ਅਤੇ ਪੀ-22। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਰਾ ਕੇਸ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਗੀਤਾਂ, ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।

ਸਥਿਤੀ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਗਾਣਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀਡੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ। ਕੀ ਉਹ ਜ਼ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ
ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਗੁਆਣੇ ਜਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ
ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਸਹੀ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਣਾਂ, ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਯੰਤਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੀਡ ਕਰਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਕੰਪਿਊਟਰ, ਸੀ.ਡੀ. ਇਸ ਤੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੀਡੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਬਾਰੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59, 65-ਏ ਅਤੇ 65-ਬੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ, ਜੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ।

25. ਸ਼੍ਰੀ ਉਪਾਧਿਆਏ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 24 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61 ਤੋਂ ਧਾਰਾ 65 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਏ ਅਤੇ 65 ਬੀ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਕੋਡ ਹਨ
ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ।

ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ
ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ 1968 (ਯੂਕੇ) ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਉਤਪਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ
ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ:

"ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਿਆਨ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਹੋਵੇਗਾ
ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ।
ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਹ ਹਨ-

ਕਿ ਬਿਆਨ ਵਾਲਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਚਾਹੇ ਮੁਨਾਫੇ ਲਈ ਹੋਵੇ
ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ, ਚਾਹੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ;

ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ;

ਕਿ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਪਦਾਰਥਕ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕੰਪਿਊਟਰ
ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ, ਜੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੰਧ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸੰਚਾਲਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇ; ਅਤੇ

ਕਿ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ
ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਉਪਰੋਕਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) (ਏ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ
ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ-

ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਦੁਆਰਾ; ਜਾਂ

ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ;
ਜਾਂ

() ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਮੇਲਾਂ ਦੁਆਰਾ; ਜਾਂ

() ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸੁਮੇਲਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸੰਚਾਲਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ,
ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ-

ਬਿਆਨ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(ਅ) ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣਾ ਜੋ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

() ਉਪਰੋਕਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ,

ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਡਿਵਾਈਸ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ (ਜੋ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ) ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ
ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ.

ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ-

ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ (ਮਨੁੱਖੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ) ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ;

ਜਿੱਥੇ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ

ਜਾਣਕਾਰੀ, ਜੇ ਉਸ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਏ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ (ਮਨੁੱਖੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ) ਕਿਸੇ ਉਚਿਤ ਉਪਕਰਣ ਦੁਆਰਾ।
ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਅਧੀਨ,
"ਕੰਪਿਊਟਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਉਪਕਰਣ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਗਣਨਾ, ਤੁਲਨਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੈ।
ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਦੀਆਂ ਉਪ ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਤੋਂ (5)
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1968 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਤੋਂ (5) ਦਾ ਪੁਨਰ-ਨਿਰਮਾਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਮੂਲੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1968 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (6) ਦੇ ਤਹਿਤ "ਕੰਪਿਊਟਰ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਆਈ) ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ 'ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲ' ਹੈ
ਵਧੇਰੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ. ਇਹ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ
ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1968 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 (1) ਅਤੇ (5) ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"(1) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਿਆਨ ਹੋਵੇ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਧਾਰਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ
ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ 2, 4 ਜਾਂ 5, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ (ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਜੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ) ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ, ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਪਦਾਰਥਕ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(5) ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(4) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ
ਝੂਠਾ ਜਾਂ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ

ਯੂਕੇ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1984 ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 69 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੋ:
"69.-(1) ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ-
ਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਬਿਆਨ ਗਲਤ ਹੈ;

ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 6 (1), 'ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ' ਅਤੇ 'ਸੈਕੰਡਰੀ' ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੀ ਹੈ - 'ਦਸਤਾਵੇਜ਼' ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਬੂਤ ਖੁਦ ਮੁੱਢਲਾ ਸਬੂਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਬੂਤ
ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਹੈ।

ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਕ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਜੇ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੰਧ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇ; ਅਤੇ
ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ
ਹੇਠਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ.

(2) ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੋਵੇ।

ਧਾਰਾ 70 ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 68 ਅਤੇ 69 ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ 3 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।
ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਧਾਰਾ ੬੮ ਅਤੇ ੬੯ ਵਾਂਗ ਹੀ ਲਾਗੂ ਸਨ। ਅਨੁਸੂਚੀ ੩ ਦੇ ਭਾਗ ੧ ਨੇ ਧਾਰਾ ੬੮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਭਾਗ 1 ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ
ਅਨੁਸੂਚੀ 3, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ:

"1. ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ 68 (1) ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ, ਜੇ ਇਹ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਜੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਡਿਊਟੀ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ
ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਖੁਦ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

"6. ਇਸ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 68 ਜਾਂ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ
ਕਿਸੇ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰ, ਕਾਰੋਬਾਰ, ਪੇਸ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿੱਤੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਤਨਖਾਹ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ।

ਭਾਗ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ ੬੯ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਢੁਕਵੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ-
"8. ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ
ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ 69 ਦੇ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ-
ਬਿਆਨ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;
ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣਾ ਜੋ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ;
ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ 69 (1) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ; ਅਤੇ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਇਸ ਪੈਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ.
9. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾ 8 ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਦਾਲਤ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸਬੂਤ ਉਸ ਪੈਰਾ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 6 (5), ਜੋ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੰਦ ਦਿੰਦੀ ਹੈ

ਐ

ਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (4) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਝੂਠੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ, ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯੂਕੇ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ 1995 (ਯੂਕੇ) ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਸਤੰਬਰ, 1993 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ (ਲਾਅ ਕਾਮ ਨੰਬਰ 216), ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਨ ਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸਖਤ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਸੁਣੇ-ਸੁਣੇ ਸਬੂਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ
1995 ਦੇ ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 8, 9 ਅਤੇ 13 ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ, ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

"8. ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ।

ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਿਆਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ
ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ-

ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ

ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਜੇ ਵੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਪਦਾਰਥਕ ਹਿੱਸੇ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਮਨਜ਼ੂਰ ੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹਟਾਈਆਂ ਹਨ।

9. ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ.

ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਲਈ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ
ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ
ਅਥਾਰਟੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ-

ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ; ਅਤੇ

ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ
ਉਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸਹਿਣ ਕਰਨਾ।

ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

(4) ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ-

"ਰਿਕਾਰਡ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ;

"ਕਾਰੋਬਾਰ" ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ (ਚਾਹੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਹੋਵੇ) ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਮੁਨਾਫੇ ਲਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।
ਜਾਂ ਨਹੀਂ) ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ;
"ਅਧਿਕਾਰੀ" ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ; ਅਤੇ

"ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ" ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜਨਤਕ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉੱਦਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ
ਮਹਾਰਾਜ।

(5) ਅਦਾਲਤ, ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਜਾਂ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ।

ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਰਣਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ "ਕਾਪੀ", ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜਿਸ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਨਕਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਚਾਹੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ;

ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 (2) ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚੀ ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1968 ਦੇ ਭਾਗ 1 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਜਿਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਤੇ 6 ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ "ਰਿਕਾਰਡ" ਅਤੇ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗੀ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ
ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਯੂਕੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਭਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਨ.

30. ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65ਬੀ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਨਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-
ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਕਲਪਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਫਿਰ ਇੱਕ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਕਲਪਨਾ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੋਵਾਂ ਲਈ; ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ
ਜੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ. ਸ਼ਬਦ "... ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਜਾਂ
ਮੂਲ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ..." ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਹੁਣ "ਡੀਮਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼"
ਮੂਲ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਮੂਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਣਗੇ।

ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਗੈਰ-ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ
ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ
ਹੈ, ਜੋ ਕਿ
ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ - ਧਾਰਾ 62 ਤੋਂ 65 ਸੀ ਲਈ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ
ਇਹ ਮਕਸਦ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (1) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਅਸਲ" ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਜੋ
"ਕੰਪਿਊਟਰ" ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਸਲ "ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ" ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਟੋਰ
ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ, ਜੋ ਫਿਰ
"ਮੂਲ" ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਮੂਲ ਜਾਣਕਾਰੀ "ਕੰਪਿਊਟਰ" ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਕਾਪੀਆਂ - ਪਹਿਲਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ ਜੇ ਅਸਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਖੁਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਲੈਪਟਾਪ ਕੰਪਿਊਟਰ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਟੈਬਲੇਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਇਹ
ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਉਪਕਰਣ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ
ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ "ਕੰਪਿਊਟਰ", ਜਿਵੇਂ ਕਿ
ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ, ਇੱਕ "ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ" ਜਾਂ "ਕੰਪਿਊਟਰ ਐਫ਼ ਨੈੱਟਵਰਕ" (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ
ਅਜਿਹੇ ਨੈੱਟਵਰਕ ਜਾਂ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ
ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ,
ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਰਾ 24 ਦੇ ਆਖਰੀ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ
ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "... ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ
ਧਾਰਾ 62 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ..."। ਇਸ ਨੂੰ "ਹੇਠਾਂ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਧੇਰੇ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ,... ਦੀ ਧਾਰਾ 62". ਇਸ ਮਾਮੂਲੀ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਪੈਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

33. ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਏਐਨਆਰ ਵਿੱਚ. 5. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਏ.ਐਨ.ਆਰ. (2017) 8 ਐਸਸੀਸੀ 518, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

25. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਟੇਪ-ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗੱਲਬਾਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ
ਇਹ ਆਡੀਓ ਟੇਪ ਮੈਗਨੇਟਿਕ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਬਣਦਾ ਹੈ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ, ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ
ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਨਵਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਪੀ.ਵੀ. ਵੀ. ਪੀ.ਕੇ. ਬਸ਼ੀਰ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਲੈਂਡਲਾਈਨ ਫੋਨ 'ਤੇ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਉਹੀ ਕੈਸੇਟ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੱਲਬਾਤ ਸੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਲੈਂਡਲਾਈਨ ਫੋਨ 'ਤੇ ਫਿਰੌਤੀ ਦੀ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ
ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ 25-1-2010 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"5. ਉਹ ਕੈਸੇਟ ਜਿਸ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਲੈਂਡਲਾਈਨ 'ਤੇ ਰਵੀ ਵਰਮਾ ਨੇ ਐਸਆਈ ਜੀਵਨ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ
ਅਤੇ ਟੇਪ ਦੇ ਰੀਪਲੇ 'ਤੇ, ਗੱਲਬਾਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਣੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣੀ ਗਈ ਸੀ।

26. ਟੇਪ-ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੀ
ਅਸਲ ਕੈਸੇਟ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਫਿਰੌਤੀ ਦੀ ਕਾਲ ਟੇਪ-ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉੱਥੇ
ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ।[4]

ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65ਏ ਅਤੇ 65 ਬੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਕੋਡ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇਹ

---

[4] ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਦੇ ਤਹਿਤ "ਡਾਟਾ", "ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਫਾਰਮ" ਅਤੇ "ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਡਾਟਾ" ਅਤੇ "ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਫਾਰਮ" ਵਿੱਚ "ਚੁੰਬਕੀ ਜਾਂ ਆਪਟੀਕਲ ਸਟੋਰੇਜ ਮੀਡੀਆ" ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਡੀਓ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ
ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਟੇਪ/ਕੈਸੇਟ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ

ਇੱ

ਕ ਰਿਕਾਰਡ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਬੂਤ ਹੈ, ਜਲਦੀ ਹੀ ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨੋਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ
ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਫੁਟੇਜ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੰਨਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

24. ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੁਭਾਅ ਜਾਂਚ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੇ ਵਧਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਨਾਲ
ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਕਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ
ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ। ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.
ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਨਾਲ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚੈਪਟਰ 5 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 65-ਏ ਅਤੇ 65-ਬੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ
ਸਬੂਤ। ਧਾਰਾ 65-ਏ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਮਾਪਦੰਡ ਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
65- ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ। ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਕਾਗਜ਼ੀ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।
ਆਪਟੀਕਲ ਜਾਂ ਚੁੰਬਕੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ, ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ 13 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵੀਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਵੇਖੀ
ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮੰਦਭਾਗੀ ਰਾਤ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ
ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ
ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਦਦ ਮਿਲੀ।
ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਅਜਮਲ ਆਮਿਰ ਕਸਾਬ ਬਨਾਮ ਅਜਮਲ ਆਮਿਰ ਕਸਾਬ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [(2012) 9
ਐਸਸੀਸੀ 1], ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨੈਟ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਟ੍ਰਾਂਸਕ੍ਰਿਪਟਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ) ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ,

ਮਾਰੇ ਗਏ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਾਸਟਰਮਾਈਂਡਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਬੰਧ ਮੋਬਾਈਲ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਫੋਨ ਕਾਲ ਟ੍ਰਾਂਸਕ੍ਰਿਪਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਨਵਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ
ਪੀ.ਵੀ. (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ (2005) 11 ਐਸਸੀਸੀ 600 ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ (ਸੁਪਰਾ) ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਹੈ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਫੁਟੇਜ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ., (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ
ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ 30.01.2018 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ
ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਬਾਰੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"21. ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਸਿੰਘ (ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, 1985 ਐਸਸੀਸੀ 611) ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਕਤ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਆਰ. ਵੀ. ਮਕਸੂਦ ਅਲੀ [ਆਰ. ਵੀ. ਮਕਸੂਦ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫ਼ੈਸਲੇ
ਅਲੀ, (1966) 1 ਕਿਊਬੀ 688] ਅਤੇ ਆਰ ਵੀ ਰੌਬਸਨ [ਆਰ. ਵੀ. ਰੌਬਸਨ, (1972) 1
ਡਬਲਯੂਐਲਆਰ 651] ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ 2 ਡੀ (ਭਾਗ 29) ਪੰਨਾ 494 ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ,
ਬਸ਼ਰਤੇ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕੁਝ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਟੇਪ-ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼
ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਬਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਛੇੜਛਾੜ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ
ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸਬੂਤ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਥ੍ਰੈਸ਼ਹੋਲਡ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਕਨੀਕੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੇ ਇਹ ਢੁਕਵਾਂ ਸੀ।

ਤੁਕਾਰਾਮ ਐਸ ਦਿਘੋਲੇ ਬਨਾਮ ਮਾਨਿਕਰਾਓ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਕੋਕਾਟੇ [(2010) ਵਿੱਚ ਏ
4 ਐਸਸੀਸੀ 329), ਉਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਉਪਕਰਣ ਅੱਜ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਉਪਕਰਣ ਛੇੜਛਾੜ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਸੰਪੂਰਨ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲਾ
ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਿਆਰ
ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਖਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
ਸਬੂਤ।

ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ ਬਨਾਮ ਵਿੱਚ। ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ [(2015) 7 ਐਸਸੀਸੀ 178,
ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਤਰੱਕੀ
ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਸਨ।
ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੁਹੰਮਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਮਲ ਆਮਿਰ ਕਸਾਬ ਬਨਾਮ ਅਜਮਲ ਆਮਿਰ ਕਸਾਬ
ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [(2012) 9 ਐਸਸੀਸੀ 1] ਅਤੇ ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ।
ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ ਬਨਾਮ ਪੀਕੇ ਬਸ਼ੀਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ। ਪੈਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਸ਼ੁ ਸਬੂਤ ਲਈ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੀ
ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਦਾ ਇਹ ਉਲਟ ਨਜ਼ਰੀਆ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 63 ਅਤੇ 65 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੈਰਾ 14 ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਨਿਰੀਖਣ ਹਨ
ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ [1985 ਸੁਪ ਐਸਸੀਸੀ 611] ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਏ ਅਤੇ 65-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਇੱਕ ਰਾਹੀਂ ਹਨ
ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ (4) ਤਹਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ।

26. ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਏ ਅਤੇ 65-ਬੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕੋਡ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸਬੂਤ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਏ ਅਤੇ 65-ਬੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮੁੱਢਲਾ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ
ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਹੈ
ਕੋਈ ਵੀ ਪਦਾਰਥ ਅੱਖਰਾਂ, ਅੰਕੜਿਆਂ ਜਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਵਰਤਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

27. "ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (1) (ਟੀ) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"2.(1)() "ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਡਾਟਾ, ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਡਾਟਾ, ਚਿੱਤਰ ਜਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕਰਨਾ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਭੇਜਣਾ ਜਾਂ ਮਾਈਕਰੋ ਫਿਲਮ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਮਾਈਕਰੋ ਫਿਚ;"

28. "ਡਾਟਾ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (1) (ਓ) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"2.(1)(ਓ) "ਡੇਟਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਗਿਆਨ, ਤੱਥਾਂ, ਸੰਕਲਪਾਂ ਜਾਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਜੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਰਸਮੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ
ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈੱਟਵਰਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਸਮੇਤ)
ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਚੁੰਬਕੀ ਜਾਂ ਆਪਟੀਕਲ ਸਟੋਰੇਜ ਮੀਡੀਆ, ਪੰਚ ਕੀਤੇ ਕਾਰਡ, ਪੰਚ ਕੀਤੇ ਟੇਪ) ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਮੈਮੋਰੀ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ;

29. ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਲੋੜ ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਕਤ ਡਿਵਾਈਸ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ। ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਉਪਕਰਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਧਾਰਾ 63 ਅਤੇ 65 ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਐਕਟ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਕੋਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਬੂਤ / ਗਵਾਹ ਹਨ ਪਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਕਾਰਨ,
ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ (4) ਅਧੀਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ,
ਕਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲੋੜ
ਧਾਰਾ 65-ਬੀ (4) ਤਹਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਖ਼ਾਸਕਰ
ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਜੋ
ਉਸ ਡਿਵਾਈਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ
ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ (4) ਤਹਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ◌ਾਂ ◌ੰ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਰਾ ਗ੍ਰਾਫ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ
ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ 21 ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਸਾਲ 2000 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ 2000 ਦੇ ਸੋਧ ਐਕਟ 21 ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਧਾਰਾ 65ਏ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ
ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ 65 ਬੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਵਜੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੈਰਾ ਗ੍ਰਾਫ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ
22, ਨੇਮਾਲੀ ਤੁਕਾਰਾਮ ਐਸ ਦੀਘਲ ਵੀ ਮਾਨਿਕਰਾਓ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਕੋਕਾਟੇ (2010)
8 ਐਸਸੀਸੀ ੩੨੯ ਵੀ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ ੬੫ ਬੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 20 ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"20. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਵਿਵਾਦ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੈਸੇਟ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ:

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕਿ ਵੀਐਚਐਸ ਕੈਸੇਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕੈਸੇਟ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ;
ਅਤੇ

ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਆਡੀਓ ਕੈਸੇਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੈ ਕਿ ਕੈਸੇਟ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੈ ਉਹ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਭਾਸ਼ਣ ਦੀ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਹੈ
ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਏਜੰਟ ਦੁਆਰਾ?"

ਦੂਜੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਧਾਰਾ ੬੫ ਬੀ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਜਿੱਠਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਮਦਦ ਮਿਲੀ
ਪੈਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਜੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

ਇੱਥੇ, ਉਪਰੋਕਤ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ. ਅਨਵਰ
ਪੈਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੈਰਾ 26 ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਏ ਅਤੇ 65 ਬੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਕੋਡ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕਹੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ "ਸਪੱਸ਼ਟ" ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ
ਧਾਰਾ 64 ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਲੋੜ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਤ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ,
ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਉਪਕਰਣ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹੇ ਉਪਕਰਣ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹੀ ਧਿਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ.

39. ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ - ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਮੂਲ ਤਰਕ
ਜਿਹੜੀ ਧਿਰ ਕੋਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਉਪਕਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ ।

40. ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 165 ਇੱਕ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 165 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ
ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ:

ਧਾਰਾ 165। ਜੱਜ ਦੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ- ਜੱਜ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਧਿਰਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ; ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਏਜੰਟ ਹੋਣਗੇ
ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਾ ਹੀ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਜਵਾਬ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਹ ਐਕਟ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਉਹ ਗਵਾਹ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 121 ਤੋਂ 131 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰੇਗਾ।

ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਗੇ ਗਏ ਸਨ;

ਨਾ ਹੀ ਜੱਜ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇਗਾ ਜੋ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ
ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 148 ਜਾਂ 149 ਅਧੀਨ ਪੁੱਛਣ ਲਈ; ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤ ਦੇਵੇਗਾ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1908 ("ਸੀਪੀਸੀ") ਦੇ ਆਰਡਰ V ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੋ 'ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ:

"6. ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਮਨ- ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਦੁਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ
ਉਹ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ
ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸੇ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨਾ.

7. ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।—ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ
ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

10. ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਿੱਥੇ ਗਵਾਹ ਸੰਮਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।—(1) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ
ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸੰਮਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ,
ਅਦਾਲਤ- (ਏ) ਜੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਸੰਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਏਜੰਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਾਂ (ਬੀ) ਜੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਏਜੰਟ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਕੌਣ
ਉਸ ਨੇ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਸੰਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਹੈ.

(2) ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਹਾਨੇ ਦੇ, ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਅਜਿਹੇ ਸੰਮਨ ◌ਾ◌ਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਬਾਹਰੀ ਪਾਸੇ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇਗੀ
ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਜਾਂ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖਾਸ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

(3) ਅਜਿਹੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਉਸ ਰਕਮ ਤੱਕ ਕੁਰਕ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਢੁਕਵੀਂ ਸਮਝੇ, ਕੁਰਕੀ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ
ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜੋ ਨਿਯਮ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:
ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਛੋਟੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਕੁਰਕ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ("ਸੀਆਰਪੀਸੀ") ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼:

(1) ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਣੇ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ,
ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਜ਼ਾਬਤੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ, ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ
ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ।
ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼।

(2) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਗ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ।

(3) ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ () ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 (1872 ਦਾ 1) ਦੀ ਧਾਰਾ 123 ਅਤੇ 124 ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ
ਬੈਂਕਰਜ਼ ਬੁੱਕ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1891 (1891 ਦਾ 13), ਜਾਂ (ਬੀ) ਡਾਕ ਜਾਂ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪੱਤਰ, ਪੋਸਟਕਾਰਡ, ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਸਲ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣਾ।

(349. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ।—ਜੇ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਉਸਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ
ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ, ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਅਜਿਹੇ ਇਨਕਾਰ ਲਈ ਬਹਾਨਾ, ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ, ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਓ, ਜਾਂ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਜੱਜ ਦੇ ਹੱਥ ਹੇਠ ਵਾਰੰਟ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਓ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ
ਸੱਤ ਦਿਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ, ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ
ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਨਕਾਰ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਧਾਰਾ 345 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 346 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਧਾਰ
(ਸੁਪਰਾ) ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਉਪਕਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ
ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ 03.04.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ (2018) 5 ਐਸਸੀਸੀ 311 ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ
ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਡੀ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਹੈ
ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ,
ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਵਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ, ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ,
ਫਿਰ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
ਕਿਸੇ ਤੱਥ-ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ
ਸਬੰਧਤ, ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਮੰਗ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਅਜਿਹਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ
ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, ਸੀਪੀਸੀ ਜਾਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਫਿਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਮਨ ਭੇਜਦੀ ਹੈ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ
ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋ
ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲਾਤੀਨੀ ਮੈਕਸਿਮ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਲੈਕਸ ਨਾਨ ਕੋਗਿਟ ਐਡ ਇਮਪੋਸਿਬਿਲੀਆ ਭਾਵ ਕਾਨੂੰਨ ਅਸੰਭਵ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਅਤੇ ਨਪੁੰਸਕਤਾ ਐਕਸਕੁਸੈਟ ਲੇਗੇਮ ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਪੰਗਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਥਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.
ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੀ: ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸ਼ੀਅਲ ਪੋਲ (1974) 2 ਐਸਸੀਸੀ ਐਚ 33 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ:

"14. ਜੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੋਣ ਪੂਰੀ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਮੁਕੱਦੀ ਏਜੰਸੀ। ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ
ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਰਾਜ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਅਸਥਿਰ ਨਾ ਹੋਵੇ।

15. ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਲੀ ਪਈ ਅਸਾਮੀ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਚੋਣ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਅਸੰਭਵਤਾ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1952 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਤੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 62 (1) ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖੋਹਦੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਪੁੰਸਕਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਐਕਸਕੁਸੈਟ ਲੇਗਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
ਐਡ ਇਮਪੋਸਿਬਿਲੀਆ। ਨਪੁੰਸਕਤਾ ਐਕਸਕੁਸੈਟ ਲੇਗਮ ਉਹ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਅਜੇਤੂ ਅਪੰਗਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਪੁੰਸਕ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਕੋਈ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। "ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਫਰਜ਼ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ,
ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ. ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਕੰਮ, ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਬਹਾਨੇ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ. ਜਿੱਥੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਕੰਮ ਰੋਕਦਾ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਚਰਿੱਤਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਰਨ ਅਸੰਭਵਤਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. (ਪੰਨਾ 162-163 'ਤੇ ਬਰੂਮ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੈਕਸਿਮ 10 ਵਾਂ ਸੰਸਕਰਣ ਅਤੇ ਕਨੂੰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਕ੍ਰੈਜ਼ 6 ਵਾਂ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇਖੋ।
ਪੰਨਾ 268)।

ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਰੀ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸ਼ੀਅਲ ਪੋਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਵਿਵਸਥਾ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਕਾਰਨ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਚੋਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ - ਦੇਖੋ ਚੰਦਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਝਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਵੀਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ।
(1999) 8 ਐਸਸੀਸੀ 266 (ਪੈਰਾ 17 ਅਤੇ 21 ਤੇ); ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ 1

2002 (2002) 8 ਐਸਸੀਸੀ 237 (ਪੈਰਾ 130 ਅਤੇ 151 ਤੇ) ਅਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ
ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਸਮੀਰ ਕੁਮਾਰ ਮਹਾਸੇਠ ਅਤੇ ਹੋਰ। (2005) 3 ਐਸਸੀਸੀ 601 (ਪੈਰਾ 13 ਅਤੇ 14 ਤੇ).

ਇਹ ਲਾਤੀਨੀ ਮੈਕਸਿਮ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੋਚੀਨ ਸਟੇਟ ਪਾਵਰ ਐਂਡ ਲਾਈਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ
v. ਕੇਰਲ ਰਾਜ (1965) 3 187, ਅਭਿਆਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ

ਭਾਰਤੀ ਬਿਜਲੀ ਐਕਟ, 1910 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 (4) ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਬੰਧਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 18 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ
ਸਰਕਾਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿਵਸਥਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ
ਪਾਲਣਾ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਅਜਿਹਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਤੋਂ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ:

ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਖਰੀਦ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੰਦੀ ਹੈ
ਲਾਇਸੈਂਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੁਣ ਉਸ ਕੋਲ ਵਿਕਲਪ ਹੈ।
ਹੁਣ, ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਸਿਰਫ "ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਗਠਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ"। ਇਹ ਆਮ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

ਈ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੇ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ
ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੋਰਡ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ
ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ, ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਨਾ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ, ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਬੋਰਡ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ 'ਤੇ, ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵਿਕਲਪ ਸੀ
ਵੇਚੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4)
ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਫਰਜ਼
6 ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 18 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖਤੀ ਨੋਟਿਸ। ਸੈਕਸ਼ਨ 6
ਇਹ 5 ਸਤੰਬਰ, 1959 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਿਆਦ 3 ਦਸੰਬਰ, 1960 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੇਣਾ

2 ਦਸੰਬਰ, 1960 ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਖਰੀਦ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 18 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨੋਟਿਸ, ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੀ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਇਸ ਅਸੰਭਵ ਕਰਤੱਵ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਮੈਕਸੀਮ, ਲੈਕਸ ਨਾਨ ਕੋਗੀਟੀਆ ਐਡ ਇਮਪੋਸਿਬਿਲੀਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਕਾਨੂੰਨ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਸੰਭਵ), ਅਤੇ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦਾ ਅਰਥ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੱਥੇ ਇੰਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਖਰੀਦ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਤਹਿਤ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ
ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਧੀਨ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਖਰੀਦਣਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਦੁਆਰਾ, ਬੋਰਡ ਨੇ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।
ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 20 ਨਵੰਬਰ, 1959 ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਤਹਿਤ ਅਗਲੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ।[5]

ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ ਬਨਾਮ ਤਾਰਾਪਦਾ ਡੇ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ। (1987) 4 ਐਸਸੀਸੀ 398, ਮੈਕਸਿਮ ਨਾਨ-ਕੋਗਿਟ ਐਡ ਇਮਪੋਸਿਬਿਲੀਆ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1908 ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਦਰਭ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"6. ਸਾਨੂੰ ਇਕੁਇਟੀ ਦੇ ਦੋ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ
ਸੈਟਲਡ, ਅਰਥਾਤ, ਐਕਟਸ ਕਿਊਰੀ ਨੇਮਿਨੇਮ ਗ੍ਰੈਵਾਬਿਟ - ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ. ਬਰੂਮ ਜ਼ ਲੀਗਲ ਮੈਕਸਿਮਜ਼, 10 ਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, 1939 ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 73 ਤੇ ਇਸ ਮੈਕਸਿਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੈਕਸਿਮ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਸਮਝ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ; ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ
ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਕੁਝ ਗਾਈਡ. ਉਪਰੋਕਤ
ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਕਸਿਮ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਦੂਸਰਾ ਕਥਨ ਹੈ ਲੈਕਸ ਨਾਨ-ਕੋਗਿਟ ਐਡ ਇਮਪੋਸਿਬਿਲੀਆ (ਬਰੂਮ ਜ਼ ਲੀਗਲ ਮੈਕਸਿਮ - ਪੰਨਾ 162) - ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਉਹ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ. ਕਾਨੂੰਨ ਖੁਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ
ਸਰ ਡਬਲਯੂ ਸਕਾਟ ਨੇ ਮਾਲੀਆ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਕਥਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵੱਲ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਝੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਕਾਨੂੰਨ, ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਅਸਥਾਈ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ,
ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੀਆਂ ਆਮ ਅਫਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਸੰਭਵਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਰਾਦੇ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ

---

[5] (1965) 3 ਐਸਸੀਆਰ 187, 193 ਤੇ.

ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਆਮ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

7. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੌਰ 'ਤੇ 26-7-1978 ਤੋਂ ਦਸੰਬਰ 1982 ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਇਨਾਮ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਭਾਵ, 28-1-
1978 24-11-1983 ਨੂੰ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੱਕ, ਵਿਚੋਲੇ ਜਾਂ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਲਈ ਇਨਾਮ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ
ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ. ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, 28-11-1977 ਨੂੰ ਅਤੇ ਚਾਰਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
28-11-1977 ਤੋਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਨਾਮ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼
ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਰਬਿਟਰਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਗਲਤ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਸ਼ੱਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਜਾਂ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ
ਡੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਇਨਾਮ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ
ਕਿ ਉਹ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਕਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ - ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਹ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਉਹ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੰਮ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਕੁੱਲ 'ਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨਾਮ
ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਇਨਾਮ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ 25-11-1983 ਨੂੰ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਅਰਾਮਬਾਗ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 24-6-1985 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ
ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਜੇ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲੰਬਿਤ ਸਨ, ਭਾਵ, 28-1-1978 ਤੋਂ 24-11-1983 ਤੱਕ ਸੀਮਾ ਐਕਟ, 1963 ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ
ਸਿਰਫ ਉਹ ਮਿਆਦ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ 26-7-1978 ਤੋਂ 20 ਤੱਕ ਸੀ-
12-1982. ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹਾਂ। 26-7-1978 ਸੀ
20-12-1982 ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮੁਨਸਿਫ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਉਹ ਤਾਰੀਖ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅੰਤਰਿਮ ਰੋਕ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ।
ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ

ਇਨਾਮ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਨਿਯਮ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ - ਦੇਖੋ ਮੈਸਰਜ਼ ਬੀ.ਪੀ. ਖੇਮਕਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੀਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਭੌਮਿਕ ਅਤੇ ਏ.ਐਨ.ਆਰ. (1987) 2 ਐਸਸੀਸੀ 401 (ਪੈਰਾ 12 ਤੇ), ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ - ਦੇਖੋ ਹੀਰਾ ਟਿਕੂ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਟੀ., ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਰ। (2004) 6 ਐਸਸੀਸੀ 765 (ਪੈਰਾ 23 ਅਤੇ 24 ਤੇ).

ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੂੰ ਉਕਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

50. ਅਸੀਂ ਇਹ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਉਹ ਪੜਾਅ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਨਵਰ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਵੀ. (ਸੁਪਰਾ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਕੇਸ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਖਰਾਬ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ/ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ/ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਬੇਸ਼ਕ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਵਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ. ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ।

ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਐਮਆਰ ਹੀਰੇਮਥ (2019) 7 ਐਸਸੀਸੀ 515 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ:

16. ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ।
ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਰਵਿੰਦਰ ਵੀ ਦੇਸਾਈ [(2018) 16 ਐਸਸੀਸੀ 273] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਤਹਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੋਨੂੰ ਬਨਾਮ ਸੋਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਰਾਜ
ਹਰਿਆਣਾ [(2017) 8 ਐਸਸੀਸੀ 570], ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:
"32. ... ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਟੈਸਟ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜੇ ਸੀਡੀਆਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ,
ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੁਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ
ਇਸ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ।

17. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ (4) ਤਹਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ
ਜਦੋਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਸੀ।

ਅਜਿਹੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪੜਾਅ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ / ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 207, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ, ਅਰਥਾਤ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਵੀਨਤਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ

---

[6] ਧਾਰਾ 207. ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ- ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਵਾਈ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਮੁਫਤ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ:

ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ;

ਧਾਰਾ 154 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ;

ਧਾਰਾ 161 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ;

ਧਾਰਾ 164 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਬਿਆਨ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ;

ਲੱਭਣ ਲਈ ਦੂਰ; ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪੂਰੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਹੈ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਪੱਕਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਸਥਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ
ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
ਵੀ. ਆਰ. ਐਸ. ਪਾਈ (2002) 5 ਐਸਸੀਸੀ 82, ਇਸ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਅਪਵਾਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ 'ਗਲਤੀ' ਨਾਲ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

"7. ਉਪਰੋਕਤ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵਾਧੂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ. ਜੇ ਸਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਆਮ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਸ਼:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੈ ਧਾਰਾ () ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਬੇਨਤੀ, ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਓ ਕਿ ਬਿਆਨ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ
ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ (v) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
ਅਦਾਲਤ।

ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਏ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਗੰਭੀਰ ਜਾਂ ਨਾ ਬਦਲਣਯੋਗ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 91 ਜਾਂ 311 ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 165 ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਇਹ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ

ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਅਦਾਲਤ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ। ਜੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ - ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ.
ਪਾਰਸ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਵਸਥਾ
ਰਾਜਸਥਾਨ 2015 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਰਾਜ 8331 ਨੇ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"3. () ਕੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਟ੍ਰਾਂਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਡੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੋਂ ਉਕਤ ਸੀਡੀਜ਼ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ
ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ:

15. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਿਆਨ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ
ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਕੋਈ ਵੀ ਸਥਿਤੀ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ
ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਪੜਾਅ ਨਾਲ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ

ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਤਰੀਕੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

16. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼੍ਰੀ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ.
ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 16.11.2011 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ
ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸੀਡੀਆਂ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਪਰਖ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠ ਾ ਲੇੜੀਂਦਾ ਹੈ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀਡੀ ਨੂੰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ। ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਕਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਧਾਰਾ 59, 65-ਏ ਅਤੇ 65 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਨ-
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਬੀ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ
ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਜੋ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।
ਕੋਈ ਵੀ ਹਾਲਾਤ। ਸਵਾਲ ਦਾ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ
ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਟੀਚਾ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੰਭਵ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ.

ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦਾ ਸਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 91 ਦੇ (1) ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਰਖ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ
ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਜਾਂ ਸੰਮਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ
ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀ
ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸੰਮਨ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ/ ਮੁਖਬਰ/ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ
ਰੁਜਿਸਟਰਡ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰੇ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਲਈ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਸਹੀ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਇਹ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਹਾਂ
ਅੱਗੇ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ
ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ.

ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 311 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ, ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਤਲਬ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸਰਵਉੱਚ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ
ਵਿਚਾਰ ਕਰੂਨਾ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ
ਜੇ ਇਹ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ।

ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (8) ਅਨੁਸਾਰ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ

ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਸੱਚਾਈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਅਤੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਿਆਂ। ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ 'ਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ, ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ, ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ
ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕੇਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ
ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65-ਬੀ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕੇਸ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਬੇਨਿਯਮੀ ਹੈ
ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਨਾ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਸਹੀ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ:

50. ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ (ਆਂ) ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ।
ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਤਹਿਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. (ਸੁਪਰਾ) ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਜਾਂ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ
ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਧਾਰਾ 311 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 391 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ (ਸੁਪਰਾ), ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ, ਜਦੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੇਸ਼ਕ, ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ / ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਇਹ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾ 50 ਅਤੇ 54 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਅਧੀਨ,
ਬੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਸਹਿਮਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਜੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ,
ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ.
ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਡਿਵਾਈਸ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 'ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਹੁਦੇ' 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ 'ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ' ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ "ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ" ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ (ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਬਦ "ਅਤੇ" ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ "ਜਾਂ" ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ)।

ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਦੁਹਰਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਰਾਹੀਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ "ਸਪਸ਼ਟ" ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਅਜਿਹੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਹੈ
ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਟੇਲਰ ਬਨਾਮ ਟੇਲਰ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਧਾਂਤ. ਟੇਲਰ (1876) 1 ਸੀਐਚਡੀ 426, ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹਨ ਜੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੀਡ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਫੜਨ ਲਈ
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕੇ ਰਾਮਾਜਮ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਥਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਡਿਵਾਈਸ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ
ਐਕਟ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਗਲਤ ਬਿਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

61. ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸ਼ਰਤਾਂ [ਅਰਥਾਤ 2007 ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਯੂਨੀਫਾਈਡ ਐਕਸੈਸ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ' ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 'ਯੂਨੀਫਾਈਡ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸਮਝੌਤਾ' ਅਤੇ 'ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੇਵਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸਮਝੌਤਾ') ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਕਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਲੌਗਾ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ

ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀਮਤ ਮਿਆਦ 7. ਇਸ ਲਈ, ਜੇ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ (ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਧਿਰ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ

- ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰੋ ਪਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ - ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪੋਸਟ-ਡੇਟਿਡ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ (ਭਾਵ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)

ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ) ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਡੇਟਾ ਨੂੰ ਅਪੁਸ਼ਟੀਯੋਗ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਖਤਰਨਾਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ (ਭਾਵ ਡਾਟਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਾਟਾ) ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਕਾਲ ਲੌਗ ਕਰਨ ਲਈ) ਗਾਇਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੈਲੂਲਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਮਿਆਦ (ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 39 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ) ਲਈ ਸੀਡੀਆਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਖਣ।

ਜਾਂ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਰਿਕਾਰਡ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚਿੰਤਤ ਫਿਰ ਧਿਰਾਂ ਬਚਾਅ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਾ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ,

ਜਾਂ ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਾਂ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 67 ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"67. ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ- (1) ਵਿਚੋਲੇ ਅਜਿਹੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣਗੇ ਅਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਗੇ

---

[7] ਦੇਖੋ, 'ਯੂਨੀਫਾਈਡ ਐਕਸੈਸ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸਮਝੌਤਾ' ਦੀ ਧਾਰਾ 41.17: "ਲਾਇਸੰਸਧਾਰਕ ਨੈੱਟਵਰਕ 'ਤੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਸੰਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਪਾਰਕ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਲਈ ਆਰਕਾਈਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਲਾਇਸੰਸਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਲਾਇਸੰਸਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ"; 'ਲਾਇਸੈਂਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ' ਦੀ ਧਾਰਾ 39.20

ਯੂਨੀਫਾਈਡ ਲਾਇਸੈਂਸ: "ਲਾਇਸੰਸਧਾਰਕ ਨੈੱਟਵਰਕ 'ਤੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ 39 ਸੰਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਪਾਰਕ ਰਿਕਾਰਡ / ਕਾਲ ਡਿਟੇਲ ਰਿਕਾਰਡ (ਸੀਡੀਆਰ)/ ਐਕਸਚੇਂਜ ਡਿਟੇਲ ਰਿਕਾਰਡ (ਈਡੀਆਰ)/ ਆਈਪੀ ਡਿਟੇਲ ਰਿਕਾਰਡ (ਆਈਪੀਡੀਆਰ) ਰੱਖੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਲਾਇਸੰਸਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਆਰਕਾਈਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਲਾਇਸੰਸਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਲਾਇਸੰਸਧਾਰਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ / ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ./ਆਈ.ਪੀ.ਡੀ.ਆਰ./ਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(2) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਚੋਲਾ ਜੋ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ
ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਵੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ ਕਿ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ 2016 ਨੂੰ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ ਸੀ। ਚੀਫ਼
ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ

ਸੀ ਕਮੇਟੀ "ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ"। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
28 ਜੁਲਾਈ, 2018. ਵਿਆਪਕ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਅਤੇ ਕਈ ਪੁਲਿਸ, ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨਵੰਬਰ 2018 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ
ਕਈ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ
ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ, ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਾਕਤ ਦੇਣਾ ਹੈ।
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ।
ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, 24.11.2017 ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ 6/2014 ਅਤੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ 9/2014 ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਰਸੀ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ 43 ਅਤੇ 44 'ਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਵਜੋਂ
ਆਰ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ 27.09.2014 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਜਿਹੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, 08.12.2017 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ
ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਅਪੀਲ, ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ
ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਵੰਬਰ 2019 ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਹੈ।

---

[8] ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜੇਸ਼ ਬਿੰਦਲ, ਐਸ ਮੁਰਲੀਧਰ, ਰਾਜੀਵ ਸਹਾਏ ਐਂਡਲਾ, ਰਾਜੀਵ ਨਾਰਾਇਣ ਰੈਨਾ ਅਤੇ ਆਰਕੇ ਗੌਬਾ, ਜੇਜੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਕੇ ਪੱਖ ਲੈ ਕੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 65ਬੀ (4) ਦੀ "ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਾਲਣਾ" ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ, ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ
ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਉਚਿਤ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਪੀਣਾ - ਪਰ ਇਸਨੇ ਪੀਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪੈਰਾ 49 (ਸੁਪਰਾ)।

ਫਿਰ ਵੀ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ:

"48. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੁਥਾ ਦੀ ਉਲਟ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲਬਾਡੇ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ
ਫਾਰਮ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਛੁਕ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਕਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 27.9.2014 ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਆਨੰਦ ਮਹਸਕੇ ਦਾ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 38 ਸੀ।
ਇਸ ਫਾਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਦੁਪਹਿਰ 2.55 ਵਜੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀਨੀਅਰ ਨੰਬਰ 39 ਤੋਂ 64 ਤੱਕ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੁਥਾ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 39 ਤੋਂ 64 (ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 64 ਆਖਰੀ ਫਾਰਮ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ
ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ। ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ, ਇੱਥੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਆਰਸੀ ਦੇ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 43 ਹਨ
ਅਤੇ 44. ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰ ਵਰਗੇ ਰਿਕਾਰਡ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਕਿ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 43 ਅਤੇ 44 27.9.2014 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 2.20 ਵਜੇ ਆਰਓ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੁਥਾ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਰਵਿੰਦ ਚਵਾਨ, ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਫਾਰਮ ਨੰ.
33, 34 ਅਤੇ 35 ਦੁਪਹਿਰ 2.15 ਵਜੇ ਤੋਂ 2.30 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਪੀ.ਐਮ. ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਐਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਦੁਪਹਿਰ 2.20 ਵਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸੁਨੀਲ ਖਰੇ ਦਾ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 36 ਅਤੇ 37 ਦੁਪਹਿਰ 2.40 ਵਜੇ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੁਥਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 38, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ 2.55 ਵਜੇ ਟੈਂਡਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

27.9.2014 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 38 ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਏ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ ਸੂਚੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।
ਉਹ ਉਮੀਦਵਾਰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 43 ਅਤੇ 44 27.9.2014 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 2.20 ਵਜੇ ਜਾਂ
ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਆਰ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੁਥਾ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਹੋਣ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੁਥਾ (ਪੀਡਬਲਯੂ 2) ਨੇ ਆਰਸੀ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਸੂਚੀ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 2.20 ਵਜੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਮਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਇਆ
ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ, ਪਰ ਇਹ ਸਮਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਨੰਬਰ 39 ਤੋਂ 64 ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੁਥਾ ਦੇ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਕਾਰਡ ਆਰਸੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ
ਬ੍ਰੇਨਤ੍ਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ (ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 43 ਅਤੇ 44) ਦੁਪਹਿਰ 3.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 2.20 ਸੈਲਸੀਅਸ 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਆਰਓ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਸਨ
ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਉਹੀ ਸਿੱਟਾ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼੍ਰੀ ਐਡਸੁਰ ਨੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ
ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਸੀ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਚੋਣਾਂ 'ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ' ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਚੋਣ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ
ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਈ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ
ਰਾਜੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਮੇਸ਼ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਵੰਸ਼ਮਨੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਮਾ (2016) 10 ਐਸਸੀਸੀ 715 ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹੋਰ ◌ਾਂ ◌ਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ - ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਉਮੀਦਵਾਰ - ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੀ, ਉਸਦਾ
ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 100 (1) (ਡੀ) ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ,
1951, ਕਿਉਂਕਿ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਅਣਉਚਿਤ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ "ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ" ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਸਫਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"9. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮੁੱਦੇ 1 ਅਤੇ 2 ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕਰਾਸ-ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਬਾਕੀ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦੇ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ,
ਮੁੱਦਾ 6 ਜੋ ਅਣਉਚਿਤ ਦੇ ਪਦਾਰਥਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ

ਚੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

10. ਧਾਰਾ 100 (1) (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਧਾਰਾ 100 (1) (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜੋ ਚੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਪਦਾਰਥਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਹੋਰ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੋਣ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਤਰ
ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਗਲੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ
ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੇ 1951 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 (5) ਦੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।

11. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਕਿ ਕੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੀ ਗਲਤ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨੇ ਚੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ 6 ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੈ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਭਾਵ ਮੁੱਦੇ 6 ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਸੀ।

70. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਮੈਰੇਮਬਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੁਖਰੇਮ ਸ਼ਰਤਚੰਦਰ ਸਿੰਘ (2017) 2 ਐਸਸੀਸੀ 487 ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 100 (1) (ਡੀ) (ਆਈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਚੋਣਾਂ "ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ" ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਲੋਕ ਐਕਟ, 1951 ਦੁਰਈ ਮੁਥੁਸਵਾਮੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ. .
ਨਚੀਅੱਪਨ ਅਤੇ ਹੋਰ। 1973 (2) ਐਸਸੀਸੀ 45 ਅਤੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਧਰਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ 1995 ਐਸਯੂਪੀ (1) ਐਸਸੀਸੀ 422, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਰ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਨਰਾਇਣ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਦੇਵ ਚੰਦਰ 1955 (1) ਐਸਸੀਆਰ 509 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭੇਜਿਆ:

"25. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਨਰਾਇਣ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਦੇਵ ਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ।
ਚੰਦਰਾ [(1955) 1 ਐਸਸੀਆਰ 509] ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ:

9. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਪਰ ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਤਿੰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਉੱਠ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਤਰੀਕੇ:

ਜਿੱਥੇ ਜਿਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ,

ਜਿੱਥੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਵਧੇਰੇ ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਤੇ

ਜਿੱਥੇ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਖੁਦ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੈ।

ਇਹ ਸਹਿਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸਾਰੀਆਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋਈਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੀਟ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇਗਾ। ਹੋਰ ਦੋ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਤੀਜਾ ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਤੀਜੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ
ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਹੋਵੇਗਾ ..."

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ:

"26. ਸਿਰਫ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਧਾਰਾ 100 (1) (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਬੇਨਤੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ, ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਜੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਲੜ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ
ਕੀ ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ..."

71. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਰਾਜੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਮੈਰੇਮਬਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਸ਼੍ਰੀ ਐਡਸੂਰ ਦੁਆਰਾ ਏ ਕੁਮਾਰ ਮੇਸ਼ਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਨਰਾਇਣ ਸ਼ਰਮਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਖੁਦ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਤੀਜਾ ਚੋਣਾਂ "ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ" ਹੋਣਗੀਆਂ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੇਨਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਰਾਜੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਮੇਸ਼ਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਸਹੀ ਹੈ।

72. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਦੱਸ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ:

ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. (ਸੁਪਰਾ), ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ 'ਤੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 2011 ਦੇ ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀਆਰਐਲ) ਨੰਬਰ 9431 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਡੀ ਨੂੰ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ 03.04.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ (2018) 5 ਐਸਸੀਸੀ 311 ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ ਜੇ ਅਸਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਲੈਪਟਾਪ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਟੈਬਲੇਟ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ, ਗਵਾਹ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਡਿਵਾਈਸ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ "ਕੰਪਿਊਟਰ" "ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ" ਜਾਂ "ਕੰਪਿਊਟਰ" ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨੈੱਟਵਰਕ" ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਾਂ ਨੈਟਵਰਕ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਸਾਧਨ ਅਜਿਹੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਾਲ। ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ. (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਆਖਰੀ ਵਾਕ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "... ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 62 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਬੂਤ ਐਕਟ..." ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ "ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੇ ਤਹਿਤ,... ਇਸ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਪੈਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੈਰਾ 62 (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀਆਂ ਹਨ,

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ, ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ

ਇੱ

ਕ ਸਟੇਜ। ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 67 ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਡਾਟਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ।

ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ, ਧਾਰਾ 67 ਸੀ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ, ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਲੜੀ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਸਟੈਂਪਿੰਗ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਨਿਯਮ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਤੇ
ਅਪੀਲਾਂ, ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੈਟਾ ਡੇਟਾ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਭਾਲ, ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਚਿਤ ਨਿਯਮ
ਅਪ੍ਰੈਲ, 2016 ਵਿੱਚ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੁਆਰਾ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ,
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

73. ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਰੁਜੁਨ ਪੰਡਿਤ੍ਰਰਾਓ ਖੋਟਕਰ (ਭਾਵ ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਖਰਚੇ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਸੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 20825-20826, 2017) ਸ਼੍ਰੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਕੁਸ਼ਨਰਾਓ ਗੋਰੰਤਿਆਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਜੇ ਚੌਧਰੀ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ।

ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਜੇ.

ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਰਾਏ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ
ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੁਝ ਲਾਈਨਾਂ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ () ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਸਬੂਤ ਐਕਟ") ਦੀ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਠੋਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹਨ।
ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਧਾਨਕ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ,
ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ, ਅਤੇ () ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਵੇਂ
ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਾਹ ਦਿੱਤਾ, ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਨੇ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਅਤੇ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੀਂ ਸੋਧ ਕਰਕੇ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ।

<u>ਧਾਰਾ ੬੫ ਬੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਠੋਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ</u>
ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ () ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ () ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਤੇ () ਸਬੂਤ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਕਈ ਵਾਰ, ਇਹ ਪਛਾਣਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਹੜਾ ਅੱਗੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੜਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ. ਕਈ ਵਾਰ,

ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਕ੍ਰਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯੋਗਤਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 136 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਦਿਖਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਪ੍ਰਹਿਲਾ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ, ਦੂਜਾ. ਪਰ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 68 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ, ਜੋ ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੂਤ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੀਜੀ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਫਿਰ, ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ
ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ.

ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜਿਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ, ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜੇ ਇਹ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਕਾਰਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੋੜਾ ਹੈ. ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਘੋੜੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਗੱਡੀ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ ੬੫ ਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 136 ਜੋ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਾਰੇ ਝ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

136. ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। —

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੱਜ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੱਥ, ਜੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ;
ਅਤੇ ਜੱਜ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਤੱਥ, ਜੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਾ ਕਿ ਹੋਰ.

ਜੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਤੱਥ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਆਖਰੀ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ
ਤੱਥ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ
ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਦਾ ਸਬੂਤ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ.

ਜੇ ਇੱਕ ਕਥਿਤ ਤੱਥ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਥਿਤ ਤੱਥ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੱਜ, ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ
ਵਿਵੇਕ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਓ

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਦੂਜਾ ਤੱਥ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ

ਪ

ਹਿਲੇ ਤੱਥ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਜੇ ਤੱਥ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਜੱਜ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੱਥ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 136 ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ
ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਤੱਥ ਇਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸਬੂਤ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹਨ, ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਆਖਰੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ. ਪਰ
ਇਹ ਨਿਯਮ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰਿਆਇਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਜੇ ਪਾਰਟੀ
ਬ੍ਰਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਖ਼ਰੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ। ਧਾਰਾ 136 ਦਾ ਤੀਜਾ ਭਾਗ ਇਕ ਕਥਿਤ ਤੱਥ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਕਥਿਤ ਤੱਥ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ ੧੩੬ ਦੇ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਦੀ ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 136 ਅਧੀਨ ਉਦਾਹਰਣ (ਬੀ) ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਡੀ ਦੀ ਇੱਕ ਆਸਾਨ ਉਦਾਹਰਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ (ਅ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

(ਅ) ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਦੀ ਕਾਪੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ।

ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਅਸਲੀ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਕਾਪੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਾਪੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ।

ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਰਾਹੀਂ (ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ)
ਇੱਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ), ਜੱਜ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਜੇ ਧਾਰਾ ੧੩੬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ
ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ। ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਕਿ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਕਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਫੀਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 136 ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ,
ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਤੱਥ ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਆਦਿ। ਸਰਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦੱਸੇ ਤੱਥ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਉਦਾਹਰਣ (ਬੀ) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
ਪਰ ਧਾਰਾ 65ਬੀ (1) ਹੋਰ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 65ਏ ਅਤੇ 65ਬੀ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ
ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ, ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ. ਧਾਰਾ 65ਏ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ, ਪਰ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਜਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ ਵਜੋਂ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਵੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਵਾਪਸ ਮੋੜਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ
ਜਾਂਚ ਕਰੋ, ਜੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਜਾਂ ਸਰਹੱਦੀ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੇ ਕਈ 'ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ' (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਐਲ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ' (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਜ਼) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਜਾਂ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬਹੁਤ ਕਠੋਰਤਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੈਂਡੂਲਮ ਵਾਂਗ ਝੂਲਰਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਰਾਏ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ।

<u>ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠਿਆ</u>
<u>ਵਿਧਾਨਕ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ</u>

ਇਹ ਤੱਥ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ, ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਸਨ। ਪਰ
ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਤੋਂ ਅਸਲ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਸ਼ੋਅ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਸ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਾਲ ਲਿਆ, ਉਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਐਨਾਲਾਗ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਖਣ ਅਤੇ / ਜਾਂ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਜੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਨਾਲਾਗ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੋਲਦਾ ਜਾਂ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੰਕੇਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਐਨਾਲਾਗ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮਾਈਕ੍ਰੋਫ਼ੋਨ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟੇਪ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੋਵੇਂ, ਮਾਈਕ੍ਰੋਫ਼ੋਨ ਤੋਂ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਟੇਪ 'ਤੇ ਲਹਿਰ, ਐਨਾਲੌਗ ਹਨ ਅਤੇ ਟੇਪ 'ਤੇ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ.
ਡਿਜੀਟਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ, ਐਨਾਲੌਗ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅੰਤਰਾਲ 'ਤੇ ਨਮੂਨਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨੰਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਡਿਜੀਟਲ ਡਿਵਾਈਸ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਲਈ,
ਜੋ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੋਲਟੇਜ ਤਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਅਤੇ ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ
ਡਿਜੀਟਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਚੀਜ਼ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਫਾਰਮੈਟ ਵਧੇਰੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ 'ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ' ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਸਟੀਫਨ ਮੇਸਨ (ਬੈਰਿਸਟਰ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਖਤਾਂ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਥਾਰਟੀ)
ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਅਤੇ "ਅਸਲ", [1] ਦਾ ਅਰਥ. ਦੋਵਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:
ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਐਨਾਲਾਗ ਕੈਮਰਾ ਨਾਲ ਲਈ ਗਈ ਇੱਕ ਫੋਟੋ
(ਭਾਵ, ਇੱਕ ਫਿਲਮ ਵਾਲਾ ਕੈਮਰਾ) ਸਿਰਫ ਇੱਕ ੇ ਵਸਤੂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਡਿਜੀਟਲ ਕੈਮਰੇ ਨਾਲ ਲਈ ਗਈ ਤਸਵੀਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਡਿਜੀਟਲ ਆਬਜੈਕਟ, ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ
ਜ਼ੀਰੋ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਅਤੇ ਨੰਬਰ ਇੱਕ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ
ਅਕਸਰ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਦਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ)
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਲਈ)। ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕੋ, ਵੱਡੀ ਬੂੰਦ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ. ਨਵੇਂ, ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਵਾਲੇ ਡਿਜੀਟਲ ਚਿੱਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਭਾਗ[ਸੋਧੋ]

ਇੱਥੇ ਦਿਲਚਸਪ ਨੁਕਤਾ ਹੈ: ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਬੂੰਦਾਂ ਫਿਊਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤਿੰਨ ਬੂੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵੱਡੀ ਬੂੰਦ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਬੂੰਦਾਂ ਉਹੀ ਬੂੰਦਾਂ ਸਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਲੇਵੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ.
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਡਿਜੀਟਲ ਵਸਤੂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਜੋ ਹੈ
ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਵਰਤੀ ਗਈ ਮੂਲ ਵਸਤੂ (ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਸਨ

---

[1] ਸਟੀਫਨ ਮੇਸਨ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ ਅਤੇ "ਮੂਲ" ਦਾ ਅਰਥ, 79 ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ
26 (2009)

ਮੂਲ ਫਾਇਲ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਸਤੂ, ਇੱਕੋ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ (ਜਾਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ, ਸਿਸਟਮ ਸਾੱਫਟਵੇਅਰ ਅਤੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਾੱਫਟਵੇਅਰ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ) ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਧਾਰਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਡਿਜੀਟਲ ਚਿੱਤਰ ਵੱਖਰੇ ਹਨ: ਇਕ ਅਸਲੀ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਅਸਲ ਦੀ ਕਾਪੀ ਹੈ ਜੋ ਸੀ
ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮੂਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ (ਜੋ ਵੀ
"ਮੂਲ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ)। ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਚਿੱਤਰ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ
ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਮੈਟਾ ਡੇਟਾ ਜੋ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਚਿੱਤਰ, ਜੇ ਇਕੱਠੇ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣਗੇ - ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਅਸਲ ਕਿਹੜਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਹੜਾ
ਚਿੱਤਰ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਡਿਜੀਟਲ ਚਿੱਤਰ ਮੀਂਹ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਡਿੱਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ
ਵੰਡ: ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੂੰਦਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ ਜੋ ਵੱਡੀ ਬੂੰਦ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ.

15. ਇਹ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਯੂ.ਕੇ. ਵਿੱਚ ਕਈ ਨਿਆਂਇਕ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,
ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਸਾਡੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਹੈਰੀ ਪਾਰਕਰ ਬਨਾਮ ਮੇਸਨ 2 ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਉਪਕਰਣ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਹੈਰੀ ਪਾਰਕਰ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤ
ਆਰ. ਬਨਾਮ ਬਰ ਅਤੇ ਸੁਲੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਮਿਲੀ।[3] ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਦੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੋਪਸ ਐਂਡ ਲਾਵਰੀ ਬਨਾਮ ਐਚਐਮ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਮੇਲਰ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ।[4] ਪੁਲਿਸ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਗੱਲਬਾਤ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਧੋਖੇ ਦੇ, ਬਿਨਾਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਰ ਬਨਾਮ ਮਿੱਲਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।[5]

ਫਿਰ ਆਰ ਬਨਾਮ ਮਕਸੂਦ ਅਲੀ 6 ਆਇਆ ਜਿੱਥੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਜੇ ਨੇ ਇੱਕ ਡਰਾਅ ਕੱਢਿਆ
ਟੇਪ-ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਅਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਟੈਲੀਸਕੋਪਾਂ ਜਾਂ ਦੂਰਬੀਨ ਦੁਆਰਾ ਵੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੰਗੀ ਅੱਖ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ, ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਉਪਕਰਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ
ਇਹ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ.

---

[2] [1940] 2 590
[3] [1956] ਕ੍ਰਿਮ ਐਲਆਰ 442
[4] [1960] ਕ੍ਰਿਮ ਐਲਆਰ 566
[5] [1962] 3 ਸਾਰੇ 298
[6] [1965] 2 ਸਾਰੇ 464

ਉਪਰੋਕਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਸ.
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, [7] ਯੂਸਫਫਲੀ ਇਸਮਾਈਲ ਨਸਹਿਮਤ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, [8] ਐਨ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਰੈਡੀ ਬਨਾਮ ਵੀਵੀ ਗਿਰੀ, [9] ਆਰ ਐਮ ਮਲਕਾਨੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, [10] ਜ਼ਿਆਉਦੀਨ ਬੁਰਹਾਨੁੱਦੀਨ ਬੁਖਾਰੀ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਿਜਮੋਹਨ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਿਰਾ, [11] ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕਰਨਲ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, [12] ਤੁਕਾਰਾਮ ਐਸ ਦੀਘਲ ਬਨਾਮ ਮਾਨਿਕਰਾਓ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਕੋਕਾਟੇ, [13] ਜੋ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦਾ ਹੈ ਗੱਲਬਾਤ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਜ਼ਿਆਉਦੀਨ ਬੁਰਹਾਨੁੱਦੀਨ ਬੁਖਾਰੀ ਅਤੇ ਤੁਕਾਰਾਮ ਐਸ ਦਿਘੋਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਿਨਾਂ ਵੇਖੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ

ਸ

ਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਵੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਐਨਾਲਾਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਸਬੂਤ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਸੁਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ, ਸਪੋਰੋ ਮਾਰੂ ਮੈਸਰਜ਼ (ਮਾਲਕ) ਬਨਾਮ ਸਟੀਮ ਟੈਂਕਰ ਸਟੈਚਿਊਟ ਆਫ ਲਿਬਰਟੀ (ਮਾਲਕ), [14] ਇਸ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਦੇ ਰਡਾਰ ਸੈੱਟ ਦੀ ਫਿਲਮ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸੀ ਅਸਲੀ ਸਬੂਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਮਰੇ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਅਤੇ ਕੈਮਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਬੈਰੋਮੀਟਰ ਆਪਰੇਟਰ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਵਿਧੀ[ਸੋਧੋ] ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਬੂਤ ਸੁਣਨਯੋਗ ਸਨ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਆਰ ਬਨਾਮ ਪੇਟੀਗ੍ਰੇਵ ਵਿੱਚ ਸੀ। [15] ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਨੂੰ ਸੁਣਨਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਰਾਏ

---

[7] (1964) 4 753
[8] (1967) 3 720
[9] ਏਆਈਆਰ 1972 ਐਸਸੀ 1162
[10] ਏਆਈਆਰ 1973 ਐਸਸੀ 157
[11] (1976) 2 ਐਸਸੀਸੀ 17
[12] ਏਆਈਆਰ 1986 ਐਸਸੀ 3
[13] (2010) 4 ਐਸਸੀਸੀ 329
[14] [1968] 2 ਸਾਰੇ ਈਆਰ 195
[15] [1980] 71 ਕਰੋੜ ਐਪ. ਆਰ. 39

ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਮਿਥ 16 ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਟੈਪਰ[17] ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੇਂਗ 18 ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਨ.

ਪਰ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਆਉਟਪੁੱਟ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਮਨੁੱਖੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਕੈਸਲ ਬਨਾਮ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।
ਕਰਾਸ,19 ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਨਟੌਕਸੀਮੀਟਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਸਿੱਧਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ
ਅਤੇ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਅਲਕੋਹਲ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਨਟੌਕਸੀਮੀਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ
ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ.

ਆਰ ਬਨਾਮ ਰੌਬਸਨ ਮਿਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਰਿਚਰਡਜ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਨੰਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਕਾਲਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ
"ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਮਸ਼ੀਨ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ
ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਮਸ਼ੀਨ ਨੇ ਕੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ
ਪ੍ਰਿੰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ ਤੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਤੱਥ ਦਾ ਸਬੂਤ ਸੀ।

ਪਰ ਸਾਈਬਰ ਸਪੇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤਤਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਨੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ
ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਡਿਗਰੀ ਤੱਕ. ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ,
ਕਈ ਵਾਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਬਹੁਤ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਗੇ ਹੱਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਆਓ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ।

<u>ਯੂ.ਐਸ.ਏ., ਯੂ.ਕੇ. ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਕਾਸ</u>
<u>ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਾਰੇ</u>

<u>ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ</u>

---

[16] ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਮਿਥ ਅਪਰਾਧਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਥਾਰਟੀ ਸੀ; ਜੇ.
ਸਮਿਥ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ, ਕ੍ਰਿਮ ਐਲਆਰ 387, 388 (1981).
[17] ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਟੈਪਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ; ਕੋਲਿਨ ਟੈਪਰ, ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਤੋਂ ਆਉਟਪੁੱਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ, 3 ਇੰਟਲਜੇ ਐਲ ਅਤੇ ਇਨਫੋ ਟੈਕ 87 (1995).
ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੇਂਗ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਐਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ; ਡੈਨੀਅਲ ਕੇ ਬੀ ਸੇਂਗ, ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ, ਸਿੰਗ ਜੇਐਲਐਸ 139 (1997).
[19] [1984] 1 1372
[20] [1991] 360 H

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਫੈਡਰਲ ਰੂਲਜ਼ ਆਫ ਐਵਿਡੈਂਸ ()
01.12.2017 ਤੋਂ ਸੋਧੇ ਗਏ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਕਲਪਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਨਿਯਮ 901 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਵਾਇਤੀ ਰਸਤਾ ਜਾਂ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦਾ ਰਸਤਾ
ਨਿਯਮ ੯੦੨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇਸਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਏਗਾ। ਐਫਆਰਈ ਦੇ ਨਿਯਮ 901 ਅਤੇ 902 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ:

ਨਿਯਮ 901. ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਪਛਾਣਨਾ

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ। ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਕ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਸਬੂਤ ਕਿਸੇ ਖੋਜ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ ਕਿ ਆਈਟਮ ਕੀ ਹੈ
ਪ੍ਰਸਤਾਵਕ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣਾਂ। ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ - ਪੂਰੀ ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ - ਜੋ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ:

ਗਿਆਨ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ। ਗਵਾਹੀ ਦਿਓ ਕਿ
ਇੱਕ ਆਈਟਮ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬਾਰੇ ਗੈਰ-ਮਾਹਰ ਰਾਏ। ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਕਿ ਲਿਖਤ ਅਸਲੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ.

ਕਿਸੇ ਮਾਹਰ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਤੁਲਨਾ ਜਾਂ ਤੱਥ ਦੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਟੀ.
ਕਿਸੇ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਮੂਨੇ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ
ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਤੱਥ ਦਾ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ।

ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ. ਦਿੱਖ, ਸਮੱਗਰੀ, ਪਦਾਰਥ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਪੈਟਰਨ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਲੱਖਣ ਆਈਟਮ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕੱਠੀਆਂ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ.

ਕਿਸੇ ਆਵਾਜ਼ ਬਾਰੇ ਰਾਏ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਾਏ - ਚਾਹੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਕੈਨੀਕਲ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਟ੍ਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਰਾਹੀਂ - ਸੁਣਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਓ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਕਥਿਤ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ।

ਟੈਲੀਫੋਨ ਗੱਲਬਾਤ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ। ਟੈਲੀਫੋਨ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

(ਓ) ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੇ ਸਵੈ-ਪਛਾਣ ਸਮੇਤ ਹਾਲਾਤ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਜਾਂ

ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਾਰੋਬਾਰ, ਜੇ ਕਾਲ ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਾਲ ਦਾ ਉਚਿਤ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ।

ਜਨਤਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ। ਸਬੂਤ ਕਿ:

(ਏ) ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਜਾਂ

(ਬੀ) ਇੱਕ ਕਥਿਤ ਜਨਤਕ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਬਿਆਨ ਉਸ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ। ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਡੇਟਾ ਸੰਕਲਨ ਲਈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ:

(ਏ) ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ;

ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸੀ ਜਿੱਥੇ, ਜੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ

ਜਦੋਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

(9) ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ. ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਹੀ ਨਤੀਜਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(10) ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਤਰੀਕੇ। ਕਿਸੇ ਸੰਘੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰੀਕਾ
ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮ।

ਨਿਯਮ 902. ਸਬੂਤ ਜੋ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹਨ

ਸਬੂਤ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹਨ; ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ:

(1) ਘਰੇਲੂ ਜਨਤਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਸੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ.
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਸਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਇੱਕ ਮੋਹਰ ਜੋ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ; ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ, ਖੇਤਰ, ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਬਜ਼ਾ
ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ; ਸਾਬਕਾ ਪਨਾਮਾ ਨਹਿਰ ਜ਼ੋਨ; ਟਰੱਸਟ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਟਾਪੂਆਂ ਦਾ ਖੇਤਰ; ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਬ-ਡਿਵੀਜ਼ਨ

ਇ

ਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ; ਜਾਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਵਿਭਾਗ, ਏਜੰਸੀ, ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ; ਅਤੇ

ਇੱਕ ਦਸਤਖਤ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਫਾਂਸੀ ਜਾਂ ਤਸਦੀਕ ਹੈ।

ਘਰੇਲੂ ਜਨਤਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਸੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ:

ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਯਮ 902 (1) (ਏ) ਵਿੱਚ ਨਾਮਿਤ ਇਕਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ

ਇਕ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਉਸੇ ਇਕਾਈ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀਲ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਤੱਵ ਹਨ, ਸੀਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ

ਕਰਦਾ ਹੈ - ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ -
ਕਿ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ
ਸੱਚਾ ਹੈ।

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਜਨਤਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼। ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ
ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਇੱਕ ਅੰਤਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ - ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ
ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਜਿਸਦਾ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਸਤਖਤ ਜਾਂ ਤਸਦੀਕ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਦਸਤਖਤ ਨਾਲ
ਸਬੰਧਤ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਹੈ
ਜਾਂ ਤਸਦੀਕ। ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕਿਸੇ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੂਤਘਰ ਜਾਂ ਲੀਗੇਸ਼ਨ ਦਾ; ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ, ਉਪ ਕੌਂਸਲ, ਜਾਂ ਕੌਂਸਲਰ
ਏਜੰਟ ਦੁਆਰਾ; ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਜਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਜਾਂ ਕੌਂਸਲਰ
ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ। ਜੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧਤਾ, ਅਦਾਲਤ, ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ ਲਈ,
ਜਾਂ ਤਾਂ:

ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ; ਜਾਂ

ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੇ ਸੰਖੇਪ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਓ
ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਜਨਤਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ - ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਜੇ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੈ
ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਹੀ ਹੈ:

(ਏ) ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਜਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ; ਜਾਂ

(ਬੀ) ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜੋ ਨਿਯਮ 902 (1), (2), ਜਾਂ (3), ਇੱਕ ਸੰਘੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਧਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ[ਸੋਧੋ] ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ, ਪੈਂਫਲੈਟ, ਜਾਂ ਹੋਰ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਖ਼ਬਾਰ ਅਤੇ ਰਸਾਲੇ। ਛਪੀ ਹੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਅਖ਼ਬਾਰ ਜਾਂ ਰਸਾਲੇ ਵਜੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਵਪਾਰਕ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ. ਇੱਕ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ, ਚਿੰਨ੍ਹ, ਟੈਗ, ਜਾਂ ਲੇਬਲ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਚਿਪਕਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਮੂਲ, ਮਾਲਕੀ, ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼। ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੋਟਰੀ ਪਬਲਿਕ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੈਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ
ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ।

ਵਪਾਰਕ ਕਾਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼। ਵਪਾਰਕ
ਕਾਗਜ਼, ਇਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ, ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਆਮ ਵਪਾਰਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੱਦ ਤੱਕ.

ਸੰਘੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ। ਇੱਕ ਦਸਤਖਤ,
ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਘੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਅਸਲੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਘਰੇਲੂ ਰਿਕਾਰਡ। ਮੂਲ ਜਾਂ ਘਰੇਲੂ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਜੋ ਨਿਯਮ 803 (6) (ਏ)-(ਸੀ) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਿ

ਕਿਸੇ ਸੰਘੀ ਕਨੂੰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਕ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਵਾਜਬ ਲਿਖਤੀ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ- ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਇੱਕ ਹੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸਹੀ ਮੌਕਾ।
ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਿਕਾਰਡ। ਕਿਸੇ ਸਿਵਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮੂਲ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਜੋ ਨਿਯਮ 902 (11) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ
ਫੈਡਰਲ ਕਨੂੰਨ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਜੇ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ

ਉ

ਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਿੱਥੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਕ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ
ਨਿਯਮ 902 (11)

ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਰਿਕਾਰਡ
ਜਾਂ ਸਿਸਟਮ। ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ
ਸਿਸਟਮ ਜੋ ਇੱਕ ਸਟੀਕ ਨਤੀਜਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਜੋ ਨਿਯਮ 902 (11) ਜਾਂ (12) ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਕ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 902 (11) ਦੀਆਂ ਨੋਟਿਸ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਡੇਟਾ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਡਿਵਾਈਸ, ਸਟੋਰੇਜ ਤੋਂ ਕਾਪੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਮਾਧਿਅਮ, ਜਾਂ ਫਾਇਲ। ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਡਿਵਾਈਸ, ਸਟੋਰੇਜ ਮਾਧਿਅਮ, ਜਾਂ ਫਾਈਲ ਤੋਂ ਕਾਪੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਡੇਟਾ, ਜੇ ਡਿਜੀਟਲ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਨਿਯਮ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ 902 (11) ਜਾਂ (12) ਪ੍ਰਸਤਾਵਕ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ

ਨਿਯਮ 902 (11) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ

ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਫੈਸਲਾ ਲੋਰੇਨ ਬਨਾਮ ਮਾਰਕਲ ਅਮਰੀਕਨ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦੇ ਚੀਫ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ.[21] ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੌਲੁਸ ਗ੍ਰਿਮ, ਜੇ. ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ
ਬੀਮਾ ਵਿਵਾਦ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਾਲੀਆਂ ਈਮੇਲਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਫਆਰਈ ਦੇ ਨਿਯਮ 901 ਅਤੇ 902 ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਬੂਤ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਟੈਸਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ.[22] ਇਹ ਫੈਸਲਾ ੨੦੦੭ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ੨੦੧੭ ਵਿੱਚ ਐਫਆਰਈ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

---

[21] 241 534 (2007)
[22] ਪੈਰਾ 2: "ਜਦੋਂ ਵੀ ਈਐਸਆਈ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਸੰਖੇਪ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਬੂਤ ਨਿਯਮਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: (1) ਕੀ ਈਐਸਆਈ ਨਿਯਮ 401 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ (ਕੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤੱਥ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰੁਝਾਨ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਜਾਂ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹੈ); (2) ਜੇ ਇਹ 401 ਦੇ ਤਹਿਤ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਨਿਯਮ 901 (ਏ) ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ G
ਹੈ (ਕੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਕ ਇਹ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਈਐਸਆਈ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ); (3) ਜੇ ਈਐਸਆਈ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਅਸਲ ਸੱਚ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਨਿਯਮ 801 ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਲਾਗੂ ਅਪਵਾਦ (ਨਿਯਮ 803, 804 ਅਤੇ 807) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; (4) ਈਐਸਆਈ ਦਾ ਉਹ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਲਿਖਤ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਈਐਸਆਈ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਹਨ (ਨਿਯਮ 1001-1008); ਅਤੇ (5) ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮੁੱਲ ਹੈ
ਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਅਣਉਚਿਤ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਫ੍ਰਿੱਜੋਂ ਕ੍ਰਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੱਧ ਗਈ
ਨਿਯਮ 403 ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਕਾਰਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

25. ਸਾਲ 2017 ਦੀ ਸੋਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਯਮ 902 ਵਿੱਚ ਉਪ-ਨਿਯਮ (13) ਅਤੇ (14) ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨਿਯਮ 901 (ਨਿਯਮ 902 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ (11) ਅਤੇ (12) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦਾ ਲਾਭ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ [ਆਉਣ ਤੱਕ] ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ (13) ਅਤੇ (14) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ (11) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਤੇ (12)]। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ (13) ਅਤੇ (14) ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਿਯਮ 902 ਨੇ ਨਿਯਮ 901 ਦੇ ਆਮ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ।

ਨਿਯਮ 901 ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਆਮ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਿਯਮ 902 ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਉਪਕਰਣ, ਸਟੋਰੇਜ ਮਾਧਿਅਮ ਜਾਂ ਫਾਈਲ ਤੋਂ ਕਾਪੀ ਕੀਤੇ ਡੇਟਾ, ਫੈਡਰਲ ਰੂਲਜ਼ ਆਫ ਐਵੀਡੈਂਸ ਦੇ ਨਿਯਮ 902 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ (13) ਅਤੇ (14) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ.

ਪਰ ਐਫਆਰਈ ੯੦੨ ਐਫਆਰਈ ੯੦੧ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਧਿਰ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਯਮ 902 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੀ ਹੈ- ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ, ਉਹ ਨਿਯਮ 901 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਜੋੜਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਬੂਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਈਐਸਆਈ) ਦਾ ਹੋਵੇ।

ਪਾਲ ਡਬਲਯੂ ਗ੍ਰਿਮ (ਜੱਜ ਜਿਸ ਨੇ ਡਿਲੀਵਰੀ ਕੀਤੀ) ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ 'ਈ-ਡਿਸਕਵਰੀ: ਈਐਸਆਈ ਚਾਰਟ ਦੀਆਂ ਆਮ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨਾ' ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ। ਲੋਰੇਨ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ) ਅਤੇ ਗ੍ਰੇਗਰੀ ਪੀ ਜੋਸਫ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿ-ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਥਾਮਸਨ ਰਾਇਟਰਜ਼ (2017) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ, ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਈਐਸਆਈ (ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ) ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਨੈਪਸ਼ਾਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਅਗਲੇ ਲੇਖ (2018) ਵਿੱਚ, ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ' ਹੈ, ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ 'ਗ੍ਰਿਮ-ਬ੍ਰੈਡੀ ਚਾਰਟ' (ਪਾਲ ਡਬਲਯੂ ਗ੍ਰਿਮ ਅਤੇ ਕੇਵਿਨ ਐਫ ਬ੍ਰੈਡੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ) ਵੈਬਸਾਈਟ "v." ਤੇ, ਇੱਕ ਸੰਘਣੀ ਚਾਰਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਈਐਸਆਈ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਚਾਰਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਰਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਡਰਲ ਰੂਲਜ਼ ਆਫ ਐਵੀਡੈਂਸ ਦੇ ਨਿਯਮ 901 ਅਤੇ 902 ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ:

S.No	ESI ਦੀ ਕਿਸਮ	ਸੰਭਾਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਵਿਧੀਆਂ
I	ਈਮੇਲ, ਟੈਕਸਟ ਸੁਨੇਹੇ, ਅਤੇ ਤਰੰਤ ਸਨੇਹੇ	■ ਨਿੱਜੀ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ (901(b)(1)) ■ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਨਾਲ ਮਾਹਰ ਗਵਾਹੀ ਜਾਂ ਤੁਲਨਾ (901 (ਬੀ)(3)) ■ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਸਮੇਤ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (901 (ਬੀ) (4)) ■ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਤੀਜਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਿਸਟਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (901(ਬੀ)(9))

		■ ਵਪਾਰਕ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ (902(7)) ■ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀਆਂ (902(11)) ■ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਿਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਰਿਕਾਰਡ (902(13)) ■ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਡਿਵਾਈਸ, ਸਟੋਰੇਜ ਮਾਧਿਅਮ, ਜਾਂ ਫਾਇਲ (902(14)) ਤੋਂ ਕਾਪੀ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਡੇਟਾ
2.	ਚੈਟ ਰੂਮ ਪੋਸਟਿੰਗ, ਬਲੌਗ, ਵਿਕੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਗੱਲਬਾਤ	■ ਨਿੱਜੀ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ (901(b)(1)) ■ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਨਾਲ ਮਾਹਰ ਗਵਾਹੀ ਜਾਂ ਤੁਲਨਾ (901 (ਬੀ)(3)) ■ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਸਮੇਤ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (901 (ਬੀ) (4)) ■ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਤੀਜਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਿਸਟਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (901(ਬੀ)(9)) ■ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ (902(5)) ■ ਅਖ਼ਬਾਰ ਅਤੇ ਰਸਾਲੇ (902(6)) ■ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਿਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਰਿਕਾਰਡ (902(13)) ■ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਡੇਟਾ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਡਿਵਾਈਸ, ਸਟੋਰੇਜ ਤੋਂ ਕਾਪੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਮਾਧਿਅਮ, ਜਾਂ ਫਾਇਲ (902(14))
3.	ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਸਾਈਟਾਂ (ਫੇਸਬੁੱਕ, ਲਿੰਕਡਇਨ, ਟਵਿੱਟਰ, ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ, ਅਤੇ Snapchat)	■ ਨਿੱਜੀ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ (901(b)(1)) ■ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਨਾਲ ਮਾਹਰ ਗਵਾਹੀ ਜਾਂ ਤੁਲਨਾ (901 (ਬੀ)(3)) ■ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਸਮੇਤ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (901 (ਬੀ) (4)) ■ ਜਨਤਕ ਰਿਕਾਰਡ (901 (ਬੀ)(7)) ■ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਤੀਜੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਿਸਟਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (901(ਬੀ)(9))■ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ (902(5)) ■ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਿਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਰਿਕਾਰਡ (902(13)) ■ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਡਿਵਾਈਸ, ਸਟੋਰੇਜ ਮਾਧਿਅਮ, ਜਾਂ ਫਾਇਲ (902(14)) ਤੋਂ ਕਾਪੀ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਡੇਟਾ
4.	ਡਿਜੀਟਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਡੇਟਾ ਅਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇੰਟਰਨੈਟ	■ ਨਿੱਜੀ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ (901(b)(1)) ■ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਨਾਲ ਮਾਹਰ ਗਵਾਹੀ ਜਾਂ ਤੁਲਨਾ (901 (ਬੀ)(3)) ■ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਸਮੇਤ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (901 (ਬੀ) (4)) ■ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਤੀਜਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਿਸਟਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (901(ਬੀ)(9)) ■ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਿਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਰਿਕਾਰਡ (902(13)) ■ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਡਿਵਾਈਸ, ਸਟੋਰੇਜ ਮਾਧਿਅਮ, ਜਾਂ ਫਾਇਲ (902(14)) ਤੋਂ ਕਾਪੀ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਡੇਟਾ
5.	ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ, ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ, ਵਰਚੁਅਲ ਰਿਐਲਿਟੀ, ਅਤੇ ਸਿਮੂਲੇਸ਼ਨ	■ ਨਿੱਜੀ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ (901(b)(1)) ■ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਨਾਲ ਮਾਹਰ ਗਵਾਹੀ ਜਾਂ ਤੁਲਨਾ (901 (ਬੀ)(3)) ■ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਤੀਜਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਿਸਟਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (901(ਬੀ)(9)) ■ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਿਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਰਿਕਾਰਡ (902(13))
6.ਹੈ।	ਡਿਜੀਟਲ ਫੋਟੋਆਂ	■ ਨਿੱਜੀ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ (901(b)(1)) ■ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਤੀਜਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਿਸਟਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (901(b)(9)) ■ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ (902(5)) ■ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਿਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ

29. ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਸਾਲ 1872 ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਘੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ 100 ਸਾਲ ਬਾਅਦ, 1972 ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 01.07.1975 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਨਾਕਾਫੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਉਭਰ ਰਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਕਈ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੨੦੧੭ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ 902 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (13) ਅਤੇ (14) ਅਧੀਨ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ। ਇਸ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਕਲਪ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਐਫਆਰਈ 902 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (13) ਅਤੇ (14) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਰਸਤਾ ਹੈ।
ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇਹ ਵਿਕਾਸ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਲਟ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਿਆ ਹੈ.

<u>ਯੂਕੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ</u>

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁੱਖ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ, ਇਸਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਯੂਕੇ ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦਾ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਜਨਨ ਹੈ,
1968. ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2), (3), (4) ਅਤੇ (5) ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ
ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਯੂਕੇ ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1968 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਤੋਂ (5) ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਪਰੀ ਮੈਟੇਰੀਆ (ਮਾਮੂਲੀ ਅੰਤਰ ਦੇ ਨਾਲ) ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਯੂਕੇ ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1968 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ
ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ "ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਮੂਲ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ"। ਆਸਾਨ ਤੁਲਨਾ ਲਈ
ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ, ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਬੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਤੇ ਯੂਕੇ ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1968 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰਣੀਬੱਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਧਾਰਾ 65ਬੀ (1), ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872	**ਧਾਰਾ 5 (1), ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1968 [ਯੂਕੇ]**
ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਛਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਆਪਟੀਕਲ ਜਾਂ ਚੁੰਬਕੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਪੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਮੂਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਮੂਲ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ	*ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਿਆਨ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ।*

ਪਰ 1968 ਦੇ ਯੂ.ਕੇ. ਐਕਟ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ 5 ਏ
ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1995 ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1995 ਦੀ ਧਾਰਾ 15 (2) ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚੀ-2 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 1995 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ-2 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਧਾਰਾ 1-10 ਵਾਲੇ 1968 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ 1 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ
65ਬੀ ਨੂੰ ਯੂਕੇ ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਤੋਂ (5) ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ, 2000 ਦੇ ਐਕਟ 21 ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਐਕਟ, 1968, ਧਾਰਾ 5 ਖੁਦ ਯੂਕੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ 1995 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ.

1995 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ 5 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸੀ
ਸਤੰਬਰ 1993 ਵਿੱਚ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ।
ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਭਾਗ ਤੀਜਾ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਸੁਣਨ ਯੋਗ ਨਿਯਮ ਹੈ' ਹੈ।
ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਨੇ 1968 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 3.14 ਤੋਂ 3.21 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਿਕਾਰਡ
3.14 ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਡਰ
ਜਾਂ ਮਕੈਨੀਕਲ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਪਤਾ 1968 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 5
ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਈ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸੋਚ ਸੀ
ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਬੂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। 25 ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ। ਸ਼ਰਤਾਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ
ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ 1960 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਆਮ ਮੇਨਫਰੇਮ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਮਾਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਬੈਚਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ.

3.15 ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ,
ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਲੋੜਾਂ ਕੋਈ ਅਸਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ
ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਜਾਂ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ

ਚਿੰਤਤ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਆਪਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਉਹ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮੂਲ ਜਾਂ "ਇੱਕ ਬੰਦ" ਕੰਮ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਡੇਟਾ ਦੇ ਗਲਤ ਇਨਪੁਟਿੰਗ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ.

3.16 ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਓਵਰਲੈਪ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ, ਤਾਂ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਧਾਰਾ 5 (2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, "ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ" ਹੋਣਗੇ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ
ਚੇਨ ਨੇ ਇੱਕ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਿਕਾਰਡ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਸੈਕਸ਼ਨ 4, ਜੋ ਮੁੱਖ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ. ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ
ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ੫ ਇੱਕ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸੋਚ ਸੀ।
ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 1968 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੂਜਾ, ਉਹ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ
ਇਹ ਖੁਦ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਈ ਵਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪਰ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾਲ
ਮਸ਼ੀਨ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਹਨ ਜੋ ਨਿਗਰਾਨੀ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦਾਹਰਣ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਸਟਾਕ ਕੰਟਰੋਲ ਸਿਸਟਮ ਹੈ, ਜੋ ਹੁਣ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਖਰੀਦ ਆਰਡਰ ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ
ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸਿਰਫ ਵਿਕਰੇਤਾ ਅਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਆਸਾਨ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ
ਅਜਿਹੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਰਤੋਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ
ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨਾ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ

ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਹੋਰ ਕਿਸਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ

ਇੱ

ਕ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਰਾਡਾਰ ਰਿਕਾਰਡ (ਦੇਖੋ ਸਪੋਰੋ ਮਾਰੂ (ਮਾਲਕ) ਬਨਾਮ ਸਟੈਚੂ ਆਫ ਲਿਬਰਟੀ (ਮਾਲਕ) [1968] 1 ਡਬਲਯੂ.ਐਲ.ਆਰ. 739). ਸਟੈਚੂ ਆਫ ਲਿਬਰਟੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਾਡਾਰ ਰਿਕਾਰਡ, ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ
ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ
ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਦੋ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਟੱਕਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਠੀਕ ਸੀ
ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ "ਅਸਲ" ਸਬੂਤ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਟੈਸਟ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਧਾਰਨਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਸ਼ੀਨ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ

ਸੀ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਇਨਟੈਕਸੀਮੀਟਰ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟਸ (ਕੈਸਲ) 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਵੀ. ਕਰਾਸ [1984] 1 ਡਬਲਯੂ.ਐਲ.ਆਰ. 1372).

ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਭ ਕੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ
ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਬੂਤ ਅਸਲ ਜਾਂ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ
ਚੋਰੀ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਧੇਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੱਦਾ
ਨਤੀਜੇ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਇਸ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਘੱਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫੀਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡੇਟਾ ਤੋਂ ਗਣਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ
ਗਣਨਾ ਕਿੰਨੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ "ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਨਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ"
(ਆਰ ਵੀ ਵੁੱਡ (1983) 76 ਕਰੋੜ ਐਪ. ਆਰ. 23).

ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ
ਇਹ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ. 1988 ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਡਰ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਬਾਰੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਰੁਕਾਵਟ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ.

ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਅਸਲ ਮੁੱਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਤ ਚੌਕਸ ਰਵੱਈਏ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ
ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ, ਨਾ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਤੇ ਲਚਕਦਾਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

1993 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਭਾਗ 4 ਵਿੱਚ, ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ' ਸੀ, ਪੈਰਾ 4.43 ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਪੈਰਾ 4.43 ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੰਬਰ 13, 14 ਅਤੇ 15 ਦੇ ਨਾਲ
ਆਸਾਨ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਰਿਕਾਰਡ

4.43 ਵਰਤਮਾਨ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਬਾਰੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ
ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਰਿਕਾਰਡ। ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੈ
1988 ਦਾ ਐਕਟ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰਾਂ, ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਧਿਆ ਹੈ,
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੈਕ ਕਰਨ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਾਹੀਂ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਾ ५ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਜਾਂ
ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਉਚਿਤ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ, ਜਿੱਥੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੈ. ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ
ਇਹ ਉਹ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਾਹਰ ਲਗਾਤਾਰ ਹੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਕਸਤ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਾਹਰਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ-
ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਰਿਕਾਰਡ, ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੋਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਇੱ

ਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਅਸੀਂ "ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਸ਼ਬਦ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ:

ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਖਰੜੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 1 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਣਨ-ਸੁਣਨ ਯੋਗ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਬਿੱਲ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਨੋਟਿਸ ਅਤੇ ਤੋਲਣ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ
ਅਰਜ਼ੀ ਦਿਓ।

ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਲ ਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ
ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਵੇ
ਅਥਾਰਟੀ, ਜੇ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ
ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।

ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ
ਅਥਾਰਟੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ।

(ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ)

1993 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਯੂ.ਕੇ.) ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 1968 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 1995 ਐਕਟ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਿਵਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1995 ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਯੂਕੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ
ਯੂ.ਕੇ. ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1968 ਦੀ ਧਾਰਾ 5.

ਪਰ ਯੂ.ਕੇ. ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਉਹ ਹੈ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਜੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1984 ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਨੇ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ
ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਕਦੋਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 69
ਉਪਰੋਕਤ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ (ਧਾਰਾ 69 ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਗੱਲਾਂ ਹਨ)। ਸਰਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਕਿ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ () ਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਬਿਆਨ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; () ਇਹ ਕਿ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ () ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਾਧੂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ।

36. ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1984 (ਪੀ.ਏ.ਸੀ.ਈ.) ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ 69 ਨੂੰ ਯੂਥ ਜਸਟਿਸ ਐਂਡ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ, 1999 ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜੂਨ 1997 ਵਿੱਚ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ "ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ: ਸੁਣਨ-ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈਆਂ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਕੀਤੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਲਸਿਲਾ ਵੀ ਸੀ।

ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਸ਼ੇ". ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਭਾਗ 13 ਐਕਸਟੈਂਸੋ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ
1984 ਐਕਟ, ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਯੂ.ਕੇ. ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਅੰਤਮ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਪੈਰਾ 13.1 ਤੋਂ 13.23 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ. ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਭਦਾਇਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੱਢੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਵਿੱਚ ([1989] 1 441, 443-.) ਸਟੇਨ ਜੇ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ
ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ:

ਅਕਸਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਰਿਕਾਰਡ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਮੈਮੋਰੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ... ਜੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਉਟਪੁੱਟ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ
ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ (ਅਤੇ
ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਪਰਾਧ) ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਗੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹਨ. ਉਹ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾੱਫਟਵੇਅਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ "ਬੱਗ" ਹੁੰਦੇ ਹਨ। … ਅਸਲ ਵਿੱਚ,
ਇਸ ਲਈ, ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪੂਰਨ ਉਪਕਰਣਾਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ.

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਪੀਏਸੀਈ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੁਬਿਧਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਾਧੂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਬੂਤ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ - ਚਾਹੇ ਇਹ ਸੁਣਨ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ (ਸ਼ੇਫਰਡ [1993] ਏਸੀ 380).

13.3 ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ, ਕੰਪਿਊਟਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਣੇ ਹੋਏ ਸਬੂਤ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 69 ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਲੋੜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ.

ਪੇਸ, ਸੈਕਸ਼ਨ 69

ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 69 ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ: ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 69 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 69 ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।
ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰੋ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ - ਜਾਂ, ਜੇ ਸਬੂਤ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ (ਕੋਚਰੇਨ [1993] ਕ੍ਰਿਮ ਐਲਆਰ 48). ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਕੇ, ਜਾਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਮੰਗ ਕੇ।

ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਬੂਤ ਜੋੜਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਸ਼ੇਫਰਡ [1993] ਏਸੀ 380, 384ਈ).
ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਬੁਰ ਬਨਾਮ ਡੀਪੀਪੀ [1996] ਕ੍ਰਿਮ ਐਲਆਰ 324)।

ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ

ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਪੰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਸੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਧਾਰਾ 69 ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਟੈਪਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ, "ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਮਸ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਡੇਟਾ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ".

ਦੂਜਾ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ
ਧਾਰਾ 69 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ: ਇਹ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ
"ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ (ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨਾ) ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਵਿਹਾਰਕ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ". ਇਹ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਆਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਤੀਜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ: ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ।

ਚੌਥਾ, ਇਹ ਤਰਕਹੀਣ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 69 ਕਿੱਥੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਸ਼ੇਫਰਡ [1993] ਏਸੀ 380), ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਸਿੱਟੇ (ਗੋਲੀਜ਼ਾਦੇਹ [1995] ਕ੍ਰਿਮ ਐਲਆਰ 232), ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਆਪਣੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਸੋਫੋਕਲਿਅਸ ਬਨਾਮ ਰਿੰਗਰ [1988] ਆਰਟੀਆਰ 52). ਜੇ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਸਬੂਤ ਜੋ ਆਉਟਪੁੱਟ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਿਊਟਰ, ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਉਟਪੁੱਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਲਈ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਪੇਪਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ
ਸੈਕਸ਼ਨ 69. ਇਹ ਮੈਕਕਿਓਨ ਬਨਾਮ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਡੀਪੀਪੀ ([1995] ਕ੍ਰਿਮ ਐਲਆਰ 69) ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਬੂਤ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹਨ ਜੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਦਾ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ
ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਖਰਾਬੀ ਸੀ
ਇੱਕ ਇੰਟੈਂਕਸੀਮੀਟਰ ਮਸ਼ੀਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ (ਅਲਕੋਹਲ ਰੀਡਿੰਗ) ਦੇ ਪਦਾਰਥਕ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਿਆ. ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਹੁਣ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: ਸਿਰਫ ਖਰਾਬੀਆਂ ਜੋ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ
ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਟੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਬਿਆਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਧਾਰਾ 69 (ਡੀਪੀਪੀ ਬਨਾਮ ਮੈਕਕਿਓਨ; ਡੀਪੀਪੀ ਵੀ ਜੋਨਸ [1997] 1 ਡਬਲਯੂਐਲਆਰ 295).

ਸਾਡੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਕੀਤਾ
ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਵਿਚ, ਕੁਝ
ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਰਾਜ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਬੂਤ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ. ਸਾਡਾ ਅਸਥਾਈ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 69 ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ
ਕਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਇਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ.

ਅਸੀਂ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੀਏਸੀਈ ਦੀ ਧਾਰਾ 69
ਬਦਲੇ ਬਿਨਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 69 ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਧਾਰਨਾ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਫਿਪਸਨ, ਪੈਰਾ 23-14, ਕੈਸਲ ਬਨਾਮ ਕਰਾਸ [1984] 1 ਡਬਲਯੂਐਲਆਰ 1372, 1377 ਬੀ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ):

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ
ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਮਕੈਨੀਕਲ ਯੰਤਰ ਪਦਾਰਥਕ ਸਮੇਂ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸਨ।

ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੇ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਵਾਲ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉੱਥੇ ਨਾ ਹੋਵੇ
ਇਹ ਸਬੂਤ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ - ਕਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ
ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸੀ (ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ 'ਤੇ)। ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ
ਸੁਪੀਡੋਮੀਟਰ (ਨਿਕੋਲਸ ਬਨਾਮ ਪੈਨ੍ਹੀ [1950] 2 ਕੇਬੀ 466) ਅਤੇ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਲਾਈਟਾਂ (ਟਿੰਗਲ ਜੈਕਬਸ ਅਤੇ ਟਿੰਗਲ ਜੈਕਬਸ ਵਰਗੇ ਉਪਕਰਣਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਕੇ ਬਨਾਮ ਕੈਨੇਡੀ [1964] 1 ਡਬਲਯੂਐਲਆਰ 638), ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ.

ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬ

ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ 'ਤੇ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ
ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹਨ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ ੬੯ ਨੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲਾਭ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਭ ਤੋਂ ਠੋਸ ਉਲਟ ਦਲੀਲ ਡੇਵਿਡ ਓਰਮੇਰੋਡ ਤੋਂ ਆਈ ਸੀ. ਆਪਣੇ ਮਦਦਗਾਰ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ,
ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੀ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਧਾਰਨਾ
ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੱਕ ਨਾ ਵਧੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਬੂਤ ਕੇਂਦਰੀ ਹਨ।
ਉਹ ਡਿਲਨ ਬਨਾਮ ਆਰ ([1982] ਏਸੀ 484) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਗੀਆਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਹਨ"। ਜੇ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸੱਚ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦਾ
ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵ ਜਿੱਥੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਬੂਤ ਕੇਂਦਰੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ
ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਨਟੌਕਸੀਮੀਟਰ ਕੇਸ (ਆਰ ਵੀ ਮੈਡਵੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਰਟ, ਐਕਸ ਪੀ ਗੋਡਾਰਡ [1995] ਆਰਟੀਆਰ 206). ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਤੱਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਧਾਰਾ 69 ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਕੈਸਲ ਬਨਾਮ ਕਰਾਸ [1984] 1 ਡਬਲਯੂਐਲਆਰ 1372); ਦੂਜਿਆਂ ਕੋਲ ਹੈ

ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ (ਹੁਣ ਗਲਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) (ਸ਼ੇਫਰਡ [1993] ਏਸੀ 380) ਕਿ ਇਹ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ (ਸਪੀਬੀ (1990) 91 ਕਰੋੜ ਐਪ ਆਰ 186; ਨੇਵਿਲ [1991] ਕ੍ਰਿਮ ਐਲਆਰ 288). ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਲਾਗੂ; ਫਿਰ ਵੀ ਦਲੀਲ ਨੇ ਡਿਲਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ

ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਲਨ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਾਰੇ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਚਿੰਤਤ ਸੀ. ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ
ਅਨੁਮਾਨ ਉਹ ਸਮਾਨਤਾ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਧਾਰਤ ਸਨ; ਪਰ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਮਾਨਤਾ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹੁਣ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ.

ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਰਾਬੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ.
ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ,
ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿੰਨਾ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰੱਖਿਆ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ? ਇਕ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਬੋਝ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਇਕ ਲਚਕਦਾਰ ਹੈ: ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ
ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਉਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਜਿਸ ਧਿਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਬੂਤ ਜੋੜੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ. ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਕ੍ਰੈਕਨੇਲ ਬਨਾਮ ਵਿਲਿਸ ([1988] ਏਸੀ 450) ਵਿੱਚ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ
ਇਨਟੈਕਸੀਮੀਟਰ ਰੀਡਿੰਗ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ
ਮਸ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖਰਾਬੀ, ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਕੇ (ਜਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾ ਕੇ) ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਸੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਪ੍ਰਬਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।
ਕ੍ਰੈਕਨੇਲ ਬਨਾਮ ਵਿਲਿਸ ਲਾਰਡ ਗ੍ਰਿਫਿਥਸ ([1988] ਏਸੀ 450 ਏਟੀ ਪੀ 468 ਸੀ - ਡੀ) ਨੇ ਕਿਹਾ:

ਜੇ ਸੰਸਦ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਧਾਰਨਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਹੈ
ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਤਾਂ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ. ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਉਹ ਸਬੂਤ ਰੱਖਾਂਗਾ ਜੋ, ਜੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਸ਼ੀਨ ਸੀ
ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਜਾਰੀ ਰਹੀ:

ਮੈਨੂੰ ਖੁਦ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਮੋਟਰਿੰਗ ਜਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਸਾਹ ਜਾਂਚ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ
ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੁਝ ਬਚਾਓਕਰਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਪਤ ਦੇ ਨਕਲੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਹ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਯਾਦ ਰੱਖਣਗੇ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਸ਼ੀਨ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ
ਹਿਊਜ ਬਨਾਮ ਮੈਕਕੋਨੇਲ ([1985] ਆਰਟੀਆਰ 244) ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਡੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਪੜ੍ਹਨਾ ਕਿ ਇਹ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ([1988] ਏਸੀ 450, 468 ਡੀ-ਈ).

ਲਾਰਡ ਗੋਫ ਨੇ ਲਾਰਡ ਗ੍ਰਿਫਿਥਸ ਦੀ ਇਸ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਾਹਨ ਚਾਲਕ ਨਕਲੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੇ ਸਬੂਤ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ

ਮੈਜਿਸਟਰੇਟਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਮਝ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬਚਾਓਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ
..., ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਅਜਿਹੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪੜਤਾਲ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਉਪਕਰਣ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇਗਾ।
ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ([1988] ਏਸੀ 450 ਤੇ ਪੀ 472 ਬੀ-ਸੀ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਾਹ ਦਾ ਇੱਕ ਨਮੂਨਾ।

ਇਹਨਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਜੋ ਡਿਵਾਈਸ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਸਿਰਫ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ, ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ
ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਪਰ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਲਾਰਡ ਗੋਫ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ
ਪੈਸੇਜ ਵਿੱਚ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ
ਅਪਰਾਧ[ਸੋਧੋ] ਹੋਰ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ,

ਜਿੱਥੇ (ਧਾਰਾ 69 ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨੁਮਾਨ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਮਸ਼ੀਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਕੰਪਿਊਟਰ (ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਤੱਕ ਗੈਰ-ਸੁਣੀਆਂ-ਸੁਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ
ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਿਆਨ) ਧਾਰਾ 69 ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ; ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਬੋਝ ਬੇਲੋੜਾ ਸੀ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ
ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ, ਅਤੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨਿਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ.

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 69 ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜੇ ਗਏ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਜੋ ਕਿਸੇ ਬਚਾਓਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਠੋਸ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ
ਸਬੂਤ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਅਣਉਚਿਤ ਹੈ.

ਸਾਡੀ ਸਿਫਾਰਸ਼

ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ ੬੯ ਕੋਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ
ਸਹੀ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਬੋਝ ਪਵੇਗਾ, ਪਰ ਉਸ ਬੋਝ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ
ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਖਰਾਬੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ,
ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਾਸਨ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ. ਅਸੀਂ ਪੀਏਸੀਈ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। (ਸਿਫਾਰਸ਼ 50)

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਯੂ.ਕੇ. ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਪੇਸ, 1984 ਦੀ ਧਾਰਾ 69, ਨੂੰ ਯੂਥ ਜਸਟਿਸ ਐਂਡ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ, 1999 ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1999 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1984 ਦੀ ਧਾਰਾ 69
(ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਸਬੂਤ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹਨ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ) ਦਾ ਅਸਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ"

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਯੂਕੇ ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1968 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ
ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਉਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਯੂਕੇ ਸਿਵਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1995 ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1984 ਨੂੰ 1999 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸੁਣਨ ਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ,
ਪੀ.ਏ.ਸੀ.ਈ.ਐਸ., 1984 ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ।

<u>ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ</u>

ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਰੀਆਂ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਯੋਜਿਤ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ।
ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਡੀ
ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ 1918 ਵਿੱਚ ਮਾਂਟਰੀਅਲ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਬਾਰੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। 1974 ਵਿੱਚ, ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਲਾਅ ਕਾਨਫਰੰਸ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼
ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਈ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਉਕਤ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੇ ਵਰਦੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਮਾਡਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ
ਸਤੰਬਰ 1998 ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਬੂਤ।

ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਲਾਅ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਕਾਰ ਲਿਆ
ਐਕਟ, 1985 ਉਪਰੋਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 31.1 ਐਫ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ

31.1 ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਖੋਜ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼
ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 31.2 ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 'ਸਰਬੋਤਮ ਸਬੂਤ ਨਿਯਮ' ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ - ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼

31.2(1) ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਨਿਯਮ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ

ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;
ਜਾਂ

(ਅ) ਜੇ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਧਾਰਨਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ
31.4 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

42. ਸੈਕਸ਼ਨ 31.3 ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਸੈਕਸ਼ਨ 31.3 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

ਅਖੰਡਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ

31.3 ਉਪ-ਧਾਰਾ 31.2 (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ
ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਬੂਤ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਕਿਸੇ ਖੋਜ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਉਪਕਰਣ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀ
ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂ, ਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਤੱਥ ਨੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ;

(ਅ) ਜੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਹੈ; ਜਾਂ

ਜੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਆਮ ਅਤੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ

ਇੱ

ਕ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੇਠ ਸਟੋਰ ਕਰੋ।

ਧਾਰਾ 31.5 ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਰ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਅਭਿਆਸ
ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ
31.5 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

31.5 ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਸਨ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ
ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਰ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਕਾਰੋਬਾਰ, ਉੱਦਮ ਜਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਕਿਸਮ ਜਿਸਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ
ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼।

ਧਾਰਾ 31.6 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਧਾਰਾ 31.2 (2) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ, ਅਰਥਾਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਟਆਊਟ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਾਮਲੇ
ਸੈਕਸ਼ਨ 31.3, ਅਰਥਾਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ,
ਅਤੇ ਧਾਰਾ 31.5 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ, ਅਰਥਾਤ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ
ਮਿਆਰ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ, ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਸੈਕਸ਼ਨ 31.6 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ

31.6(1) ਉਪ-ਧਾਰਾ 31.2(2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ
ਸੈਕਸ਼ਨ 31.3 ਅਤੇ 31.5 ਅਤੇ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ
31.4 ਨੂੰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਰਾਸ-ਇਮਤਿਹਾਨ

ਕੋਈ ਧਿਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਸ਼ਕ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਸਬੂਤ

ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੇਠ ਹੈ; ਅਤੇ

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ।

45. ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1985 ਦੀ ਧਾਰਾ 31.3 ਅਤੇ 31.6 (1) ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 65ਬੀ ਵਰਗੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਤਰ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 31.3 (ਬੀ) ਇੱਕ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਥਿਤੀ ਜਿੱਥੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਹੈ

ਇਹ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 31.3 (ਸੀ) ਕਿਸੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਭ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ.

ਸਿੱਟਾ

46. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।
ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 65ਬੀ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ
20 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 2000 ਦੇ ਐਕਟ 21 ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਨਿਆਂਇਕ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ 15 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ 23 ਤੋਂ ਅਨਵਰ ਪੀ.ਵੀ.[24] ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ ਨੂੰ 24 ਤੋਂ ਸੋਨੂੰ 25 ਅਤੇ ਸੋਨੂੰ[26] ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ।[27]

47. ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਖਰਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ।

---

23 ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ, (2005) 11 ਐਸਸੀਸੀ 600
24 ਅਨਵਰ ਪੀਵੀ ਬਨਾਮ ਪੀਕੇ ਬਸ਼ੀਰ, (2014) 10 ਐਸਸੀਸੀ 473
25 ਟੋਮਾਸੋ ਬਰੂਨੋ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ, (2015) 7 ਐਸਸੀਸੀ 178
26 ਸੋਨੂੰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, (2017) 8 ਐਸਸੀਸੀ 570
27 ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (2018) 2 ਐਸਸੀਸੀ 801

ਬੇਦਾਅਵਾ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

